

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти МАГІСТР

на тему: «ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»

Виконав: здобувач вищої освіти

II курсу, групи Тур-61

спеціальності 242 Туризм і рекреація

(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми «Туризм і рекреація»

Лисецький Ігор Володимирович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник: _____

(наук. ступінь, вчене звання, ім'я та прізвище)

Рецензент: _____

(ім'я та прізвище)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

Ступінь вищої освіти Магістр
Галузь знань 24 Сфера обслуговування
(шифр і назва)

Спеціальність 242 Туризм і рекреація
(шифр і назва)

Освітня програма «Туризм і рекреація»
(назва ОП)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
туризму
(назва кафедри)

(підпис)

Оксана КРУПА

(ім'я та прізвище)

“ ” 2024 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти

Лисецького Ігоря Володимировича

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Інноваційна стратегія розвитку туризму в Україні»

Керівник роботи _____

(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від «31» жовтня 2023 р. №581/к-с. _____

2. Строк подання здобувачем роботи до 17 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони України та Постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, матеріали Державного агентства розвитку туризму, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, Інтернет ресурси та інші дані

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та зміст розвитку туризму

1.2. Особливості стратегічного підходу до розвитку туризму

1.3. Засади інноваційності в розвитку туризму

1.4. Методика дослідження та оцінки ефективності інноваційної стратегії розвитку туризму

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз стану розвитку туризму в Україні

2.2. Оцінка інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні

2.3. Дослідження особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні

2.4. Інноваційні стратегії забезпечення екологічної безпеки через туристичну діяльність

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1 Основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

3.2 Інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму

3.3 Удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
рисунок, таблиці, схеми

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата		Відмітка про виконання
		завдання видав	завдання прийняв	
Стан охорони навколишнього середовища				

7. Дата видачі завдання «31» жовтня 2023 року
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи	31.10.2023	
2.	Розробка плану кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою, збір практичних матеріалів	до 30.12.2023	
3.	Написання вступу і I розділу	до 01.05.2024	
4.	Написання II розділу	до 15.09.2024	
5.	Написання III розділу	до 15.11.2024	
6.	Написання висновків	до 20.11.2024	
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи і подання науковому керівнику для написання відгуку	до 01.12.2024	
8.	Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність. Скерування на зовнішню рецензію	до 13.12.2024	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 17.12.2024	
10.	Захист кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційною комісією	до 30.12.2024	

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

Ігор ЛИСЕЦЬКИЙ
(ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

_____ (ім'я та прізвище)

УДК 338.48(477):330.341.1

Кваліфікаційна робота: 85 сторінок текстової частини, 16 таблиць, 16 рисунків, 70 джерел.

Лисецький І.В. Інноваційна стратегія розвитку туризму в Україні. Кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 Туризм і рекреація. Львів: ЛНУП, 2024. 97 с.

У роботі висвітлено теоретичні аспекти формування інноваційної стратегії розвитку туризму. Охарактеризовано ключові особливості розвитку туризму. Висвітлено ключові засади інноваційності в розвитку туризму.

Здійснено оцінку сучасних стратегій розвитку туризму в Україні. Проведено ретельно оцінку інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні. Проведено аналіз особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні.

Висвітлено загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні. Сформовано механізм формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню особливостей формування інноваційних стратегій розвитку туризму в Україні.

У першому розділі висвітлено аспекти формування інноваційної стратегії розвитку туризму. Зокрема, встановлено сутність та зміст розвитку туризму. Охарактеризовано ключові особливості стратегічного підходу до розвитку туризму. Виокремлено ключові засади інноваційності в розвитку туризму.

У другому розділі здійснено ретельний аналіз стану розвитку туризму в Україні. Проведено оцінювання інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні. Здійснено дослідження особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні.

У третьому розділі визначено загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні. Висвітлено ключові можливості інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму. Сформовано механізм застосування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, туристична діяльність, стратегічний підхід, стратегія розвитку, інновації.

The master's thesis is dedicated to the study of the peculiarities of forming innovative strategies for tourism development in Ukraine.

The first section highlights aspects of forming an innovative strategy for tourism development. In particular, the essence and content of tourism development are established. The key features of the strategic approach to tourism development are characterized. The key principles of innovation in tourism development are identified.

In the second section, a thorough analysis of the state of tourism development in Ukraine is carried out. An evaluation of the innovative approach to tourism development in Ukraine is conducted. Research on the peculiarities of strategic planning for tourism development in Ukraine is performed.

In the third section, threats to the formation of an innovative strategy for tourism development in Ukraine are identified. The key opportunities for integrating digital technologies to implement an innovative strategy for tourism development are highlighted. A mechanism for applying an innovative strategy for tourism development in Ukraine is formed.

Keywords: *tourism, tourism activity, strategic approach, development strategy, innovation.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	11
1.1. Сутність та зміст розвитку туризму.....	11
1.2. Особливості стратегічного підходу до розвитку туризму.....	19
1.3. Засади інноваційності в розвитку туризму.....	27
1.4. Методика дослідження та оцінки ефективності інноваційної стратегії розвитку туризму	33
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	36
2.1. Аналіз стану розвитку туризму в Україні.....	36
2.2. Оцінка інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні.....	44
2.3. Дослідження особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні.....	52
2.4. Інноваційні стратегії забезпечення екологічної безпеки через туристичну діяльність.....	58
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	62
3.1 Основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні.....	62
3.2 Інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму.....	69
3.3 Удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні	78
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	96

ВСТУП

Актуальність теми. Формування стратегії розвитку туризму в країні є надзвичайно актуальним і важливим кроком, який може значно вплинути на загальний розвиток суспільства та економіки. Туризм, як один із провідних секторів економіки, здатний стати каталізатором змін, сприяючи не лише економічному зростанню, але й соціальному та культурному розвитку. В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції між країнами за туристичні потоки, наявність чітко розробленої стратегії стає ключовим фактором успіху. Така стратегія дозволяє країні ефективно використовувати свої унікальні природні, історичні та культурні ресурси, створюючи привабливий туристичний продукт, який відповідає сучасним вимогам та очікуванням мандрівників.

Ефективність формування стратегії розвитку туризму полягає в її здатності інтегрувати різні аспекти суспільного життя, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку галузі. Це включає не лише економічні вигоди, але й покращення інфраструктури, підвищення якості послуг, розвиток транспортної мережі та забезпечення безпеки туристів. Крім того, стратегічне планування сприяє оптимальному розподілу ресурсів, мінімізуючи ризики та забезпечуючи стабільність у розвитку туризму. Відсутність такої стратегії може призвести до неефективного використання потенціалу, розпорошення інвестицій та втрати конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Стратегія розвитку туризму також має важливе соціальне значення, оскільки сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя населення та розвитку місцевих громад. Туризм стимулює розвиток малого та середнього бізнесу, сприяє підвищенню кваліфікації працівників та створенню нових професійних можливостей. Це, в свою чергу, сприяє зменшенню безробіття та покращенню соціально-економічного становища громадян. Крім того, розвиток туризму сприяє міжкультурному обміну, зміцненню національної ідентичності та підвищенню міжнародного престижу країни.

Культурний аспект також відіграє важливу роль у формуванні стратегії розвитку туризму. Туризм сприяє збереженню культурної спадщини, підтримці традиційних ремесел та мистецтва, а також популяризації національних цінностей. Це допомагає не лише залучити туристів, але й зберегти унікальність та автентичність культурних об'єктів, що є важливим для збереження історичної пам'яті та ідентичності народу. Крім того, туризм стимулює розвиток культурних заходів, фестивалів та інших подій, які сприяють активному соціальному життю та залученню молоді до культурних ініціатив.

Слід зазначити, що не менш важливим є екологічний аспект, який має бути інтегрований у стратегію розвитку туризму. Стійкий туризм, що враховує екологічні обмеження та сприяє збереженню природних ресурсів, може забезпечити довгострокову перспективу розвитку галузі. Це передбачає впровадження екологічно чистих технологій, збереження біорізноманіття та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Таким чином, стратегія розвитку туризму сприяє не лише економічному зростанню, але й екологічній відповідальності, що є важливим чинником у сучасному світі.

Отже, формування стратегії розвитку туризму є комплексним процесом, який охоплює економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти. Це забезпечує гармонійний розвиток галузі, сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені, покращує якість життя населення та зберігає культурну та природну спадщину для майбутніх поколінь. В умовах сучасних викликів та можливостей, стратегічний підхід до розвитку туризму стає необхідністю, яка визначає майбутній успіх та процвітання країни.

Дослідження проблем стратегічного розвитку туризму було увагою багатьох науковців й практиків. При цьому, слід зазначити, що це стосується і регіонального аспекту. Активними дослідниками проблем стратегічного розвитку туризму є такі науковці як І. Антоненко, В. Біленко, Ю. Боруцька, О. Бондаренко, Н. Бородай, Ю. Василенко, О. Вербицька, О. Вишня, І. Вовк, О.

Галущенко, О. Данилюк, Ю. Журавльов, Г. Заболотний, О. Зварич, О. Калиніченко, І. Кириченко, О. Крупа, О. Коваль, Л. Марченко, Н. Мірошниченко, С. Нечипоренко, Д. Орел, О. Павленко, Ю. Панченко, М. Петренко, Дж. Рівкін, П. Романчук, О. Савчук, О. Силкін, Г. Сердюк, О. Тараненко, О. Ткачук, Ю. Уманець, С. Федоренко, Ф. Харченко, М. Чумак, Дж. Шефер, П. Шевченко, О. Шкіль, А. Шовкопляс, О. Щербак, В. Ярмолюк, І. Ященко та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка сучасного стану, виявлення проблем та обґрунтування перспективних напрямів формування інноваційних стратегій розвитку туризму.

Для досягнення означеної мети передбачається послідовне виконання наступних завдань дослідження:

- охарактеризувати сутність а зміст розвитку туризму;
- визначити сутність стратегічного підходу до розвитку туризму;
- дослідити засади інноваційності в розвитку туризму;
- провести аналіз стану розвитку туризму в Україні;
- здійснити оцінку інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні;
- визначити аспекти особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні;
- визначити основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні;
- визначити й обґрунтувати шляхи удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні.

Предмет дослідження – оцінка сучасного стану, результатів та проблем процесу організації роздрібного продажу продовольчих товарів у Львівській області.

Об’єкт дослідження – роздрібна торгівля продовольчими товарами у Львівській області.

Методи дослідження. В основу методології дисертаційної роботи покладено системний підхід, у межах якого застосовано такі методи: індукції та дедукції, порівняння і систематизації – задля дослідження сутнісних характеристик та еволюцій базових понять процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму; аналізу та синтезу – при вивченні та визначенні основних проблем й загроз процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму; непараметричні статистичні – для характеристики поточного стану формування інноваційних стратегій розвитку туризму в Україні; морфологічного аналізу – під час уточнення понятійно-категоріального апарату процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму; графічний – для наочного відображення результатів проведеного дослідження щодо процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму; абстрактно-логічний – під час проведення теоретичних узагальнень і формування відповідних висновків щодо процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму.

Наукова новизна отриманих результатів. Удосконалено теоретичні засади процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму, які на відмінну від відомих представлено у вигляді авторського бачення удосконалення механізму формування інноваційних стратегій розвитку туризму.

Джерелами інформації для написання роботи були офіційні статистичні дані Державної служби статистики України; провідні наукові українські й іноземні праці, присвячені дослідженню процесу формування інноваційних стратегій розвитку туризму.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та зміст розвитку туризму

Сучасна туристична індустрія динамічно розвивається і навіть за сучасного нестабільного економічного становища є найприбутковішою галуззю. Розвиток туризму тісно пов'язаний із розвитком супутніх галузей, а саме: ресторанної сфери, транспортної галузі, готельного бізнесу, торговельного та розважального бізнесу. Збільшення попиту на туристичні послуги призводить до зростання попиту на супутні послуги: готельні, ресторани, розважальні, культурно-масові. Отож, зростання попиту на туристичні й супутні послуги позитивно впливає на економіку країни. Туризм – це один із найважливіших напрямів у галузі надання послуг. Він забезпечує нові робочі місця, сприяє збільшенню надходжень до бюджету, розвитку інфраструктури, будівництву нових туристичних об'єктів, посиленню охорони та реконструкції існуючих історико-культурних пам'яток. Туризм став досить важливою складовою наповнення державного бюджету багатьох країн, розбудова рекреаційно-туристичної галузі та посилення її впливу на економічний розвиток – один із пріоритетних напрямів розвитку світового господарства [11-12].

Розвиток сучасного туризму є багатограним та комплексним явищем, який відбувається в призмі соціально-економічного, культурного та екологічного аспекту. По суті туристична діяльність передбачає планування, організацію та реалізацію різнонаправлених подорожей в різних куточках світу. З цього випливає, що розвиток туризму означає організоване та планомірне розширення та збільшення динаміки туристичних потоків, що буде сприяти інтеграції різних країн та регіонів у глобальний туристичний простір. При цьому важливим елементом розвитку сучасного туризму плекання та

збереження історико-культурної та природної спадщини, яка використовується в процесі реалізації туристичної діяльності, для майбутніх поколінь чи стабільності соціально-економічного розвитку громади (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Сутнісні засади розвитку туризму

Засади	Характеристика
Сталий розвиток	<p>Сталий розвиток є фундаментальною основою для довгострокового успіху туристичної галузі. Він передбачає збалансоване поєднання економічних вигод, соціальних потреб та охорони навколишнього середовища. Це означає, що розвиток туризму повинен відбуватися таким чином, щоб не виснажувати природні ресурси, зберігати культурну спадщину та забезпечувати позитивний вплив на місцеві громади. Реалізація принципів сталого розвитку сприяє збереженню екологічної рівноваги, підтримці традиційних ремесел та звичаїв, а також створенню умов для тривалого зростання туристичного потоку без шкоди для природи та суспільства</p>
Інфраструктура та доступність	<p>Розвинена інфраструктура є ключовим чинником привабливості туристичного напрямку. Це включає в себе розвиток транспортних мереж, таких як аеропорти, залізничні та автомобільні дороги, що забезпечують легкий доступ до туристичних об'єктів. Крім того, важливо забезпечити якісне житло, сучасні комунальні послуги та високотехнологічні інформаційні системи, які покращують досвід відвідувачів. Інфраструктура також включає розвинену мережу розважальних та культурних закладів, що сприяє комфортному перебуванню туристів та їхньому задоволенню від відвідування регіону</p>
Маркетинг та просування	<p>Ефективний маркетинг та просування є невід'ємними складовими успішного розвитку туризму. Це передбачає використання різноманітних каналів реклами, включаючи традиційні медіа, соціальні мережі, партнерські програми та участь у міжнародних виставках і форумах. Створення потужного бренду туристичного напрямку допомагає підвищити його впізнаваність та привабливість серед потенційних відвідувачів</p>

Сформовано автором за даними джерел: [2-5]

Зміст розвитку туризму охоплює низку взаємопов'язаних компонентів, серед яких ключову роль відіграють інновації в сфері послуг, маркетингові стратегії, управління якістю та сталий розвиток. Інноваційні підходи в туризмі включають впровадження новітніх технологій, таких як цифрові платформи для бронювання, віртуальні екскурсії та використання великих даних для аналізу туристичних потоків. Ці інновації дозволяють підвищити ефективність обслуговування туристів, забезпечити їм більш персоналізований досвід та сприяти залученню нових клієнтів.

Маркетингові стратегії в туризмі мають вирішальне значення для позиціонування туристичних напрямків на міжнародному ринку. Це включає аналіз ринку, визначення цільової аудиторії, розробку унікальних пропозицій та використання різноманітних каналів комунікації для досягнення потенційних туристів. Важливим аспектом є також брендинг туристичних об'єктів, що допомагає створити позитивний образ регіону та підвищити його привабливість серед конкурентів.

Управління якістю є невід'ємною частиною розвитку туризму, оскільки високий рівень обслуговування безпосередньо впливає на задоволеність туристів та їхнє бажання повернутися або рекомендувати напрямок іншим. Це включає навчання персоналу, стандартизацію процесів обслуговування, моніторинг зворотного зв'язку від клієнтів та впровадження заходів для постійного покращення послуг [55-56].

Сталий розвиток у туризмі передбачає баланс між економічними вигодами, соціальними потребами та збереженням навколишнього середовища. Це означає впровадження екологічно чистих технологій, зменшення негативного впливу на природу, підтримку місцевих громад та збереження культурної спадщини. Сталий туризм сприяє довгостроковій перспективі розвитку регіонів, забезпечуючи їхню привабливість для майбутніх поколінь. Крім того, розвиток туризму має значний вплив на соціальну сферу, сприяючи культурному обміну, підвищенню рівня життя місцевого населення та розвитку громадянського суспільства. Туризм може виступати як інструмент

міжкультурного діалогу, сприяючи розумінню та толерантності між різними народами та культурами. Однак важливо враховувати можливі соціальні виклики, такі як натиск на місцеві ресурси, культурна асиміляція та зростання цін на житло, що може призвести до негативних наслідків для місцевих спільнот (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Особливості сталого розвитку у сфері туризму

Екологічна відповідальність	Соціальна інклюзивність	Економічна життєздатність	Збереження культурної спадщини	Стратегічне планування та управління
<p>Екологічна відповідальність є основою сталого туризму і включає збереження природних ресурсів, мінімізацію негативного впливу на довкілля та підтримку екологічних ініціатив. Це означає впровадження практик енергоефективності, управління відходами, захисту біорізноманіття та збереження природних ландшафтів</p>	<p>Сталий туризм сприяє соціальній інклюзивності, забезпечуючи участь місцевих громад у туристичній діяльності та розподілі вигод від туризму. Це передбачає створення робочих місць, підтримку місцевих підприємств та ініціатив, а також врахування культурних особливостей та потреб населення</p>	<p>Економічна життєздатність є важливою складовою сталого розвитку туризму, що передбачає створення стабільних та довгострокових економічних вигод для регіону. Це включає диверсифікацію туристичних продуктів, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури та стимулювання підприємництва</p>	<p>Збереження культурної спадщини є важливою особливістю сталого туризму, оскільки дозволяє зберігати та просувати унікальні культурні традиції, історичні пам'ятки та місцеві звичаї</p>	<p>Стратегічне планування та ефективне управління є необхідними для реалізації принципів сталого розвитку у туризмі. Це включає розробку довгострокових планів, які враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти, а також встановлення чітких цілей та показників для моніторингу прогресу</p>

Сформовано автором за даними джерел: [12-15]

Економічний аспект туризму включає в себе не лише прибутки та вигоди від провадження гостинно-рекреаційної діяльності, а й опосередковані ефекти. Серед таких опосередкованих ефектів основними є розвиток та вдосконалення транспортної інфраструктури, розбудови сфери обслуговування та сервісу, розвиток сфери харчування, а також значне стимулювання місцевого дрібного та середнього бізнесу. Розвиток туризму безперечно тягне за собою явище диверсифікації економіки, при цьому зменшуючи залежність останньої від домінуючих галузей і формуючи можливості для інноваційної діяльності (рис.1.1).

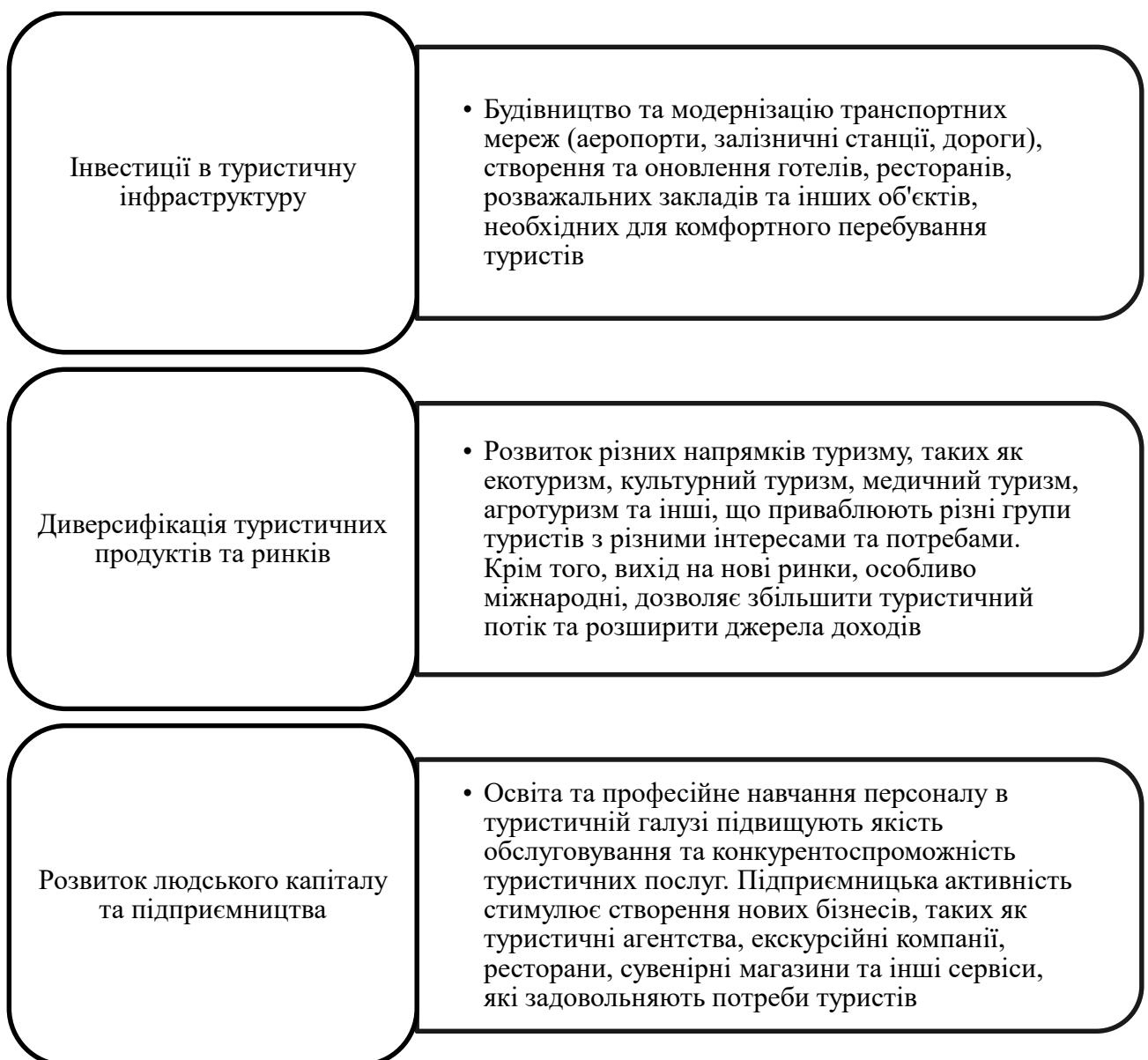

Рис.1.1. Економічні засади розвитку туризму

Сформовано автором за даними джерел: [67-69]

Не менш важливим є питання управління туристичними потоками та регулювання діяльності в галузі туризму. Ефективне управління передбачає стратегічне планування, моніторинг та аналіз ринку, а також адаптацію до змінних умов, таких як економічні кризи, природні катастрофи чи зміни в споживчих вподобаннях. Крім того, важливою є координація між різними рівнями влади, приватним сектором та громадянським суспільством для забезпечення гармонійного розвитку туризму, що враховує інтереси всіх зацікавлених сторін.

Таким чином, сутність та зміст розвитку туризму охоплюють комплексний підхід, що інтегрує економічні, соціальні та екологічні аспекти з метою створення стійких та конкурентоспроможних туристичних напрямків. Це вимагає міждисциплінарних знань, інноваційних рішень та ефективного управління, що дозволяє максимально використовувати потенціал туризму для розвитку регіонів та покращення якості життя населення.

Розвиток туризму як складова сучасної економіки та соціальної структури набуває дедалі більшої ваги завдяки своїй здатності інтегрувати різні аспекти життя суспільства, стимулюючи не лише економічний, але й культурний, освітній та екологічний прогрес. Однією з ключових характеристик сучасного туризму є його мультидисциплінарність, яка поєднує елементи економіки, соціології, екології, культури та технологій, створюючи складну мережу взаємозалежних факторів, що визначають динаміку його розвитку [23-25].

Важливим елементом розвитку туризму сьогодні є явище глобалізації, яке охопило більшу частину світу. В сфері туризму глобалізація зумовила посилення динаміку розвитку транснаціональних подорожей, а також більш активного культурного обміну. Цьому значно посприяли удосконалення та збільшення доступності глобальних транспортних мереж, зокрема таких як авіаційне сполучення, автомобільні мережі та морський транспорт. Це все зробило можливим досягати віддалених туристичних локацій у більш швидкий, комфортний та бюджетний шлях. Цей аспект не лише покращить динаміку

міжнародних туристичних потоків, але і буде стимулювати соціально-економічний розвитку віддалених регіонів (рис.1.2).

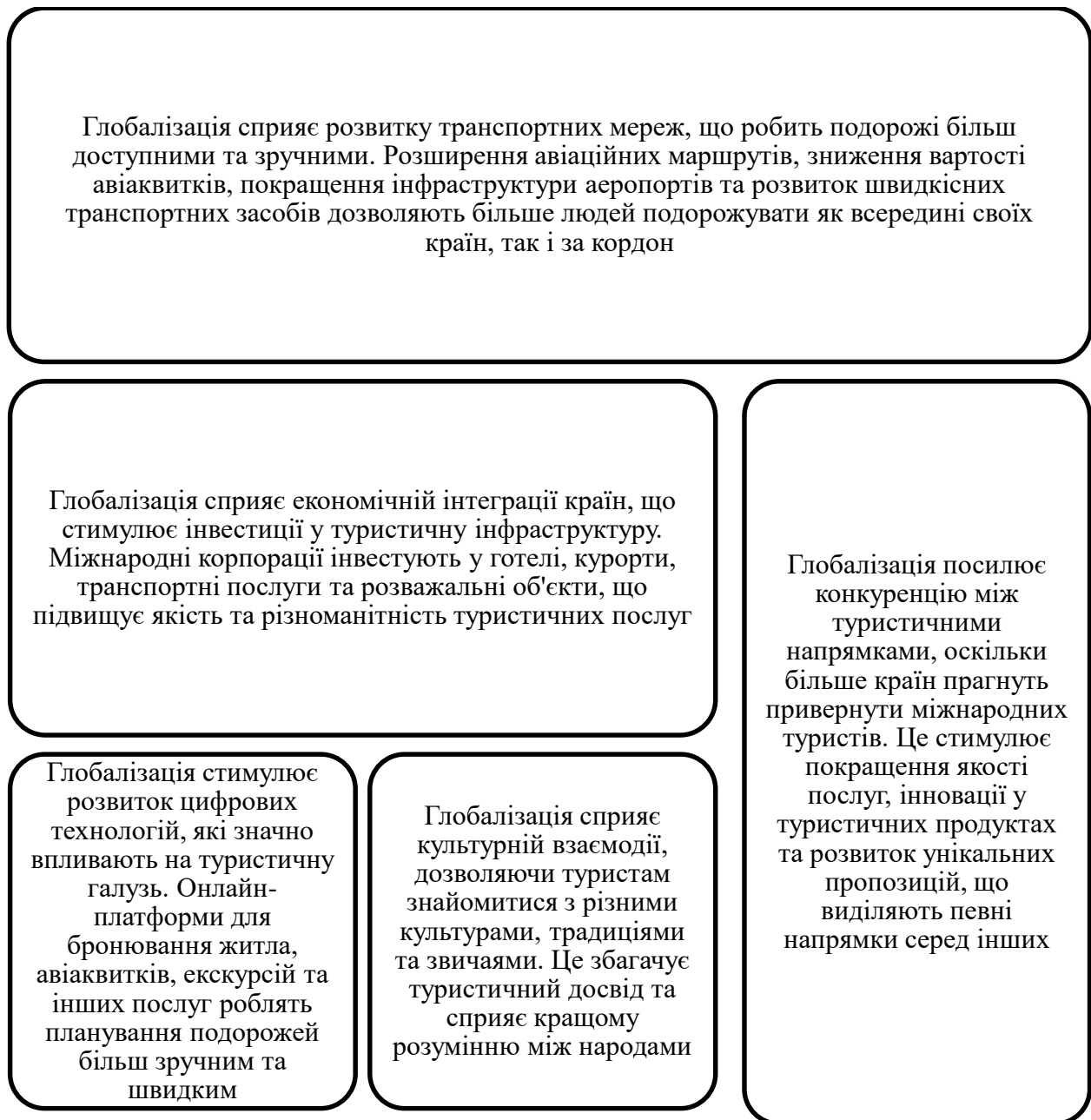

Рис.1.2. Вплив глобалізаційних тенденцій на розвиток туризму

Сформовано автором за даними джерел: [8-10]

Наступним аспектом, який слід дослідити в контексті розвитку туризму є культурний. Виділення цього аспекту зумовлено тим, що останній є в основі самої туристичної діяльності. Так, туристи під час подорожі є в пошуку як розваг та відпочинку, але і отримують можливість близько познайомитись з історико-культурною спадщиною, що включатиме місцеві традиції, звичаї,

кухню, мистецтво та історію розвитку громади, промисловості та інших аспектів. З огляду на це, важливим елементом процесу розвитку туризму є збереження та розвиток наявної туристичної спадщини, як в контексті реалізації стратегії розвитку туристичної діяльності, так і як фактору збереження національної ідентичності та культурного різноманіття.

Ще одним важливим аспектом розвитку туризму є освітній. Так, сучасні туристичні подорожі в більшості носять не лише рекреаційний контекст, але і стають елементом освітнього процесу для різних груп людей, сприяючи обміну знаннями та досвідом між різними народностями та культурами. Така діяльність формує сприятливі умови для розвитку міжкультурної компетентності, покращення індивідуального розвитку та підвищення загального рівня освіченості населення. В той же час, освітній аспект розвитку туризму передбачає зростання потреби у професійних та компетентних кадрах у сфері готельно-ресторанного бізнесу, обслуговування, менеджменту та безпосередньо туристичній сфері [61-62].

Процеси управління розвитком туризму вимагає застосування комплексного та продуманого підходу, в основі якого будуть лежати заходи стратегічного аналізу та планування, оцінки ефективності ключових туристичних заходів, а також адаптацію останніх до динамічних умов ринку. При цьому важливим аспектом є забезпечення ефективної взаємодії між різними державними інституціями, які відповідають як за управління та розвиток туристичної галузі, так і за управління економічної системи, приватного сектора та громадськістю. Забезпечення такої взаємодії дасть можливість в повній мірі гарантувати гармонійний розвиток існуючих та нових туристичних напрямків, при цьому враховуючи інтереси всіх зацікавлених сторін. З огляду на це, питання розвитку туризму є складним та комплексним, що вимагає як вдосконалення існуючих механізмів розвитку, так пошук та інтеграцію інновацій в цій сфері.

1.2. Особливості стратегічного підходу до розвитку туризму

Туризм відноситься до виду діяльності людства, чия історія розпочинається задовго до виникнення цивілізованого суспільства. Кожна історична епоха володіла певними елементами діяльності людини, що в тій чи іншій мірі відносилися до категорії туризму. Протягом усього періоду розвитку туристичної галузі чітко простежується зв'язок та вплив туризму на економічний розвиток багатьох держав. Туризм відігравав величезну роль в становленні та розвитку як локальних цивілізацій давнини, так і світової цивілізації в цілому. Особливе місце в історії мандрівництва займають морські подорожі, завдяки яким з'явилися нові землі. Їхнє відкриття поступово сформувало світовий економічний простір як єдину систему (економічну, культурну, соціальну тощо). Важко також переоцінити вплив та внесок релігій, окремих всесвітньо відомих релігійних постатей на формування духовного світогляду мільйонів людей [63-65].

Застосування стратегічного підходу є важливим елементом гармонійного розвитку туризму та його подальшого управління, оскільки останній є динамічною та мультидисциплінарною галуззю. Метою використання даного підходу є забезпечення стійкого та повноцінного розвитку різних туристичних напрямків. Реалізація стратегічного підходу до розвитку туризму передбачає застосування таких заходів як планування, раціоналізація ресурсокористування, залучення нових джерел ресурсного забезпечення, а також врахування різних факторів, які чинять вплив на туризм на коротко-, середньо- та довгостроковій основі. Ключовою характеристикою застосування стратегічного підходу до розвитку туризму є вектор на досягнення довгострокових цілей, що дає можливість сформувати комплексне бачення перспектив розвитку галузі, при цьому визначаючи цілі та пріоритети останньої (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Ключові засади стратегічного підходу до розвитку туризму

Засади	Сутність засад
Інновації та цифрова трансформація	Створення мобільних додатків для туристів, які надають інформацію про місцеві пам'ятки, маршрути, бронювання готелів і ресторанів. Використання віртуальної реальності (VR) для віртуальних екскурсій, що дозволяє потенційним туристам ознайомитися з напрямком перед поїздкою. Впровадження систем штучного інтелекту для персоналізації пропозицій та покращення обслуговування клієнтів
Розвиток людського капіталу та професійна підготовка	Організація тренінгів та курсів для працівників готелів, гідів та інших представників туристичної сфери з метою підвищення їх кваліфікації. Впровадження програм сертифікації для покращення стандартів обслуговування. Співпраця з освітніми установами для створення спеціалізованих програм навчання з туризму
Політика та регулювання	Створення сприятливих умов для інвестицій у туристичний сектор через податкові пільги та гранти. Впровадження стандартів якості обслуговування та безпеки для туристичних об'єктів. Розробка законодавства, що регулює діяльність туристичних агентств, готелів та інших учасників ринку, забезпечуючи прозорість і довіру з боку туристів
Культурна та історична автентичність	Розвиток культурного туризму через організацію фестивалів, виставок та інших подій, що демонструють місцеві традиції та мистецтво. Відновлення історичних пам'яток та створення музейних маршрутів для залучення туристів, зацікавлених у історії та культурі. Підтримка місцевих ремесел та гастрономії як частини туристичної пропозиції
Стратегічні партнерства та колаборації	Співпраця між місцевими підприємствами, урядом та громадськими організаціями для розробки спільних туристичних маршрутів та пакетів послуг. Участь у міжнародних партнерствах для обміну досвідом та залучення іноземних інвестицій. Спільні ініціативи з просування регіону на міжнародних туристичних виставках та форумах, що сприяють підвищенню його впізнаваності

Сформовано автором за даними джерел: [11-13]

В контексті розвитку туризму, важливим є розрізнати стратегічний та тактичний підхід, що є особливо важливо для правильного та ефективного управління цієї складною, складною та часто проблемною галуззю. Варто зазначити, що обидва підходи є важливими та необхідними для оптимального та повноцінного управлінського процесу сфери туризму. В той же час, ці підходи мають докорінно різні цілі, часові проміжки, рамки деталізації та аналізу, а також методи планування, систематизації та реалізації управлінських заходів. На рис.1.3 розглянемо більш детально ключові відмінні риси між стратегічним та тактичним підходом до розвитку туризму (рис.1.3).

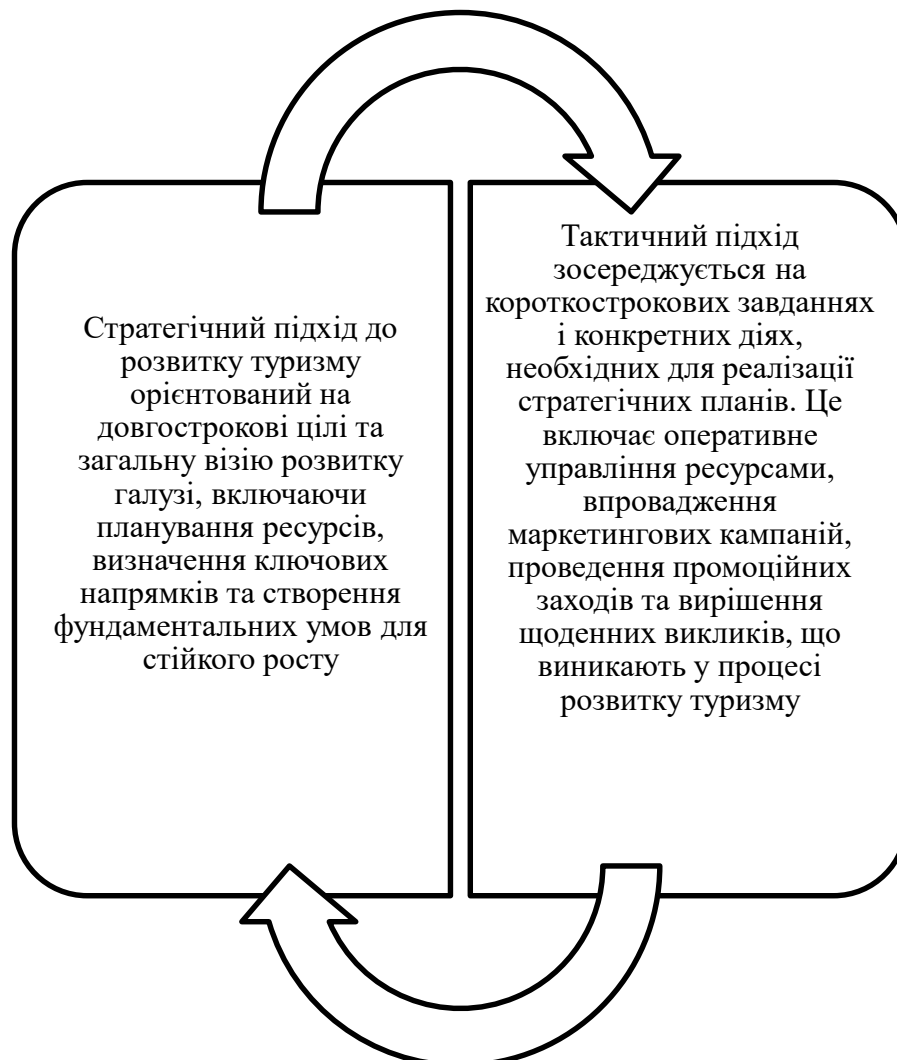

Рис.1.3. Відмінності між стратегічним й тактичним підходами до розвитку туризму

Сформовано автором за даними джерел: [52-53]

Інтеграція різних зацікавлених сторін є ще однією важливою характеристикою стратегічного підходу. Успішний розвиток туризму можливий лише за умови співпраці між державними органами, приватним сектором, місцевими громадами та громадянським суспільством. Така координація дозволяє враховувати інтереси всіх учасників процесу, сприяє ефективному розподілу ресурсів і забезпечує гармонійний розвиток туристичних напрямків. Наприклад, державні ініціативи можуть забезпечити фінансування та регуляторну підтримку, тоді як приватний сектор може внести інновації та інвестиції, а місцеві громади — забезпечити автентичність культурних пропозицій та сприяти збереженню природних ресурсів.

Сталий розвиток займає центральне місце у стратегічному підході до туризму. Це означає баланс між економічними вигодами, соціальними потребами та збереженням природних і культурних ресурсів. Стратегічне планування повинно включати заходи щодо мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, підтримки місцевих культурних традицій та забезпечення соціальної справедливості. Впровадження екологічно чистих технологій, розвиток екотуризму, підтримка місцевих підприємств та забезпечення рівноправного доступу до туристичних ресурсів для всіх членів громади є важливими елементами цього підходу.

Аналіз ринку та прогнозування попиту є невід'ємною частиною стратегічного планування в туризмі. Детальне вивчення тенденцій туристичного ринку, визначення цільових аудиторій та аналіз конкурентного середовища дозволяють розробити ефективні маркетингові стратегії та пропозиції, які відповідають потребам та очікуванням туристів. Використання сучасних інструментів аналітики, таких як великі дані та геоінформаційні системи, дозволяє більш точно прогнозувати зміни в попиті та адаптувати туристичні пропозиції до динамічно змінних умов ринку. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності туристичних напрямків та їх здатності залучати нових туристів.

Інновації та технологічний розвиток відіграють вирішальну роль у стратегічному підході до туризму. Впровадження новітніх технологій, таких як мобільні додатки, віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект та автоматизація процесів бронювання, сприяє підвищенню ефективності обслуговування туристів, покращенню їхнього досвіду та збільшенню конкурентоспроможності туристичних напрямків. Інноваційні рішення дозволяють оптимізувати управління туристичними потоками, підвищити якість послуг та забезпечити персоналізований підхід до кожного туриста. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню лояльності клієнтів та створенню позитивного іміджу туристичних напрямків.

Розвиток інфраструктури є ще одним критично важливим аспектом стратегічного підходу. Забезпечення сучасних транспортних зв'язків, якісного житлово-комунального господарства, доступу до комунікацій та інформаційних технологій створює сприятливі умови для прийому та обслуговування туристів. Інфраструктурні проекти мають бути спрямовані не лише на задоволення потреб туристів, але й на покращення якості життя місцевого населення, що сприяє гармонійному розвитку регіону. Наприклад, розвиток транспортної мережі не лише полегшує доступ туристів до визначених місць, але й сприяє розвитку місцевої економіки та створенню нових робочих місць [51-52].

Культурні та соціальні аспекти також займають важливе місце у стратегічному плануванні туризму. Збереження культурної спадщини, підтримка традиційних ремесел, розвиток культурного туризму та забезпечення взаємодії між туристами та місцевим населенням сприяють поглибленню культурного обміну та підвищенню рівня соціальної інтеграції. Це не лише збагачує туристичний досвід, але й сприяє зміцненню соціальної згуртованості та підвищенню рівня добробуту місцевих громад. Важливо також забезпечити участь місцевих жителів у процесі прийняття рішень щодо розвитку туризму, що сприятиме більшій відповідальності та залученості громади до цього процесу (табл.1.4).

Таблиця 1.4

Стратегічне планування розвитку туризму

Аналіз поточної ситуації та середовища	Визначення стратегічних цілей та завдань	Розробка та впровадження стратегії
<p>На цьому етапі проводиться всебічний аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на туристичну галузь. Включає оцінку сильних і слабких сторін регіону, можливостей та загроз (SWOT-аналіз), а також аналіз макроекономічних, соціальних, культурних та екологічних аспектів</p>	<p>На основі проведеного аналізу формулюються довгострокові цілі та конкретні завдання, які мають бути досягнуті для розвитку туризму. Цілі повинні бути чіткими, вимірюваними, досяжними, релевантними та обмеженими у часі (SMART)</p>	<p>Цей етап включає розробку конкретних стратегічних ініціатив та планів дій, необхідних для досягнення поставлених цілей. Включає визначення ресурсів, відповідальних осіб, термінів виконання та методів моніторингу прогресу</p>
<p>Дослідження існуючої туристичної інфраструктури, визначення популярних туристичних напрямків, аналіз конкурентного середовища та оцінка впливу глобальних тенденцій, таких як цифрова трансформація чи зміни клімату, на розвиток туризму в регіоні</p>	<p>Встановлення цілі збільшення кількості туристів на 20% протягом наступних п'яти років, розвиток нових туристичних маршрутів, підвищення рівня обслуговування клієнтів через навчання персоналу, або впровадження екологічних стандартів у туристичних об'єктах</p>	<p>Запуск маркетингової кампанії для просування регіону на міжнародних туристичних ринках, інвестування у модернізацію інфраструктури, встановлення партнерств з місцевими підприємствами та організаціями, а також створення системи моніторингу та оцінки ефективності реалізації стратегії через регулярні звіти та аналіз результатів</p>

Сформовано автором за даними джерел: [33-35]

Повноцінна реалізація стратегічного підходу практично неможлива без ефективного нормативно-правового забезпечення. Так, формування чітких законодавчих рамок, які будуть регламентувати правила та стандарти, які стосуються формування сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення дотримання та захисту прав та можливостей туристів, а також тим, які регламентують параметри забезпечення екологічної безпеки під час реалізації

туристичної діяльності. Всі ці забезпечення будуть визначати успішність реалізації будь-яких видів стратегій розвитку туристичної діяльності. Реалізація ефективних механізмів нормативно-правового регулювання дає можливість забезпечувати стабільний та прогресивний розвиток галузі. При цьому законодавчі ініціативи та норми можуть стосуватись як захисту туристичної діяльності та туристичних ресурсів, так і гарантування забезпечення прав місцевої громади, що буде формувати основу для гармонійного співіснування туристичної сфери та сталого розвитку регіону (рис.1.4).

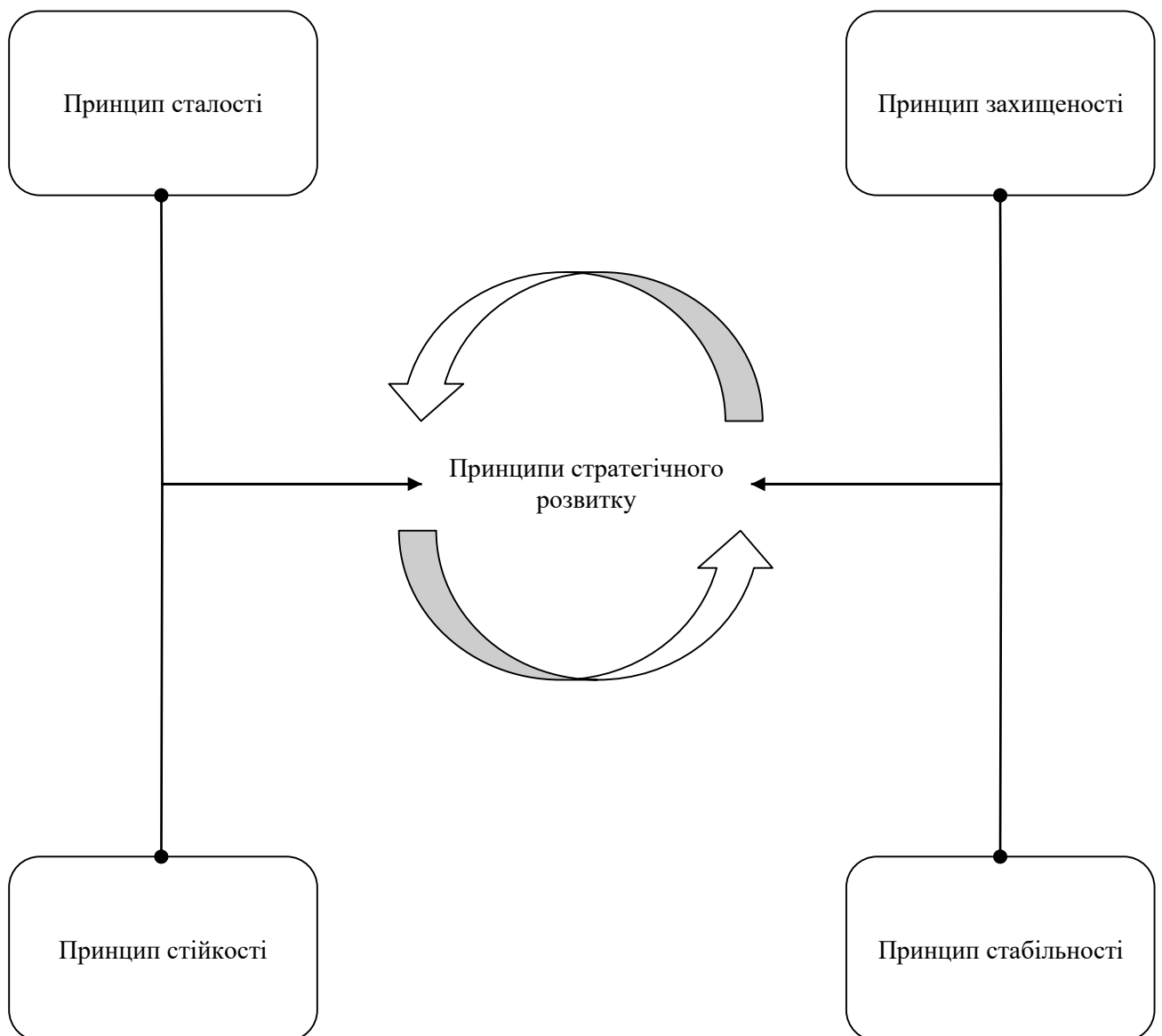

Рис.1.4. Принципи стратегічного розвитку туризму

Сформовано автором за даними джерел: [45-47]

Наступним важливим елементом успішного стратегічного планування розвитку туризму є проведення періодичних заходів моніторингу та оцінки ефективності. Це є особливо актуальним в контексті коректування планів та стратегій у відповідь на динаміку та зміни умов внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування. Так, використання систем управління якістю, а також застосування регуляторних видів аналізу показників ефективності в разі підвищать ефективність процеси стратегічного планування. При цьому зворотній зв'язок від туристів та місцевих громад дає можливість виявити слабкі місця та проблеми, щоб в подальшому впровадити ефективні корективи та забезпечити постійне вдосконалення туристичних послуг, сервісу та стандартів туристичної інфраструктури. Такі заходи в разі підвищать гнучкість стратегій та їх можливість ефективно та оперативно реагувати на нові виклики та можливості [11-12].

З огляду на це, використання стратегічного підходу до розвитку туризму характеризується комплексністю, поліаспектністю, довгостроковістю, інтегративністю, адаптивністю та врахуванням економічного, соціального, культурного та екологічного аспекту розвитку. В основі стратегічного підходу до розвитку туризму лежать заходи систематичного планування, активної участі всіх зацікавлених сторін, інтеграції інноваційних технологій та сучасних підходів до вирішення завдань, а також орієнтація на збереження історико-культурної та природної спадщини. Не менш важливе місце в стратегічному підході до розвитку туризму займає розвиток існуючої інфраструктури, удосконалення нормативно-правового забезпечення та забезпечення сталого зростання галузі. Застосування такого підходу буде сприяти не лише розвитку туристичної галузі, але і сприятиме формуванню нових туристичних напрямків, забезпечуючи стабільність та стійкість галузі, а також посилення конкурентних позицій країни на ринку туристичних послуг.

1.3. Засади інноваційності в розвитку туризму

Природні та економічні умови територій, наявність різноманітних ресурсів, визначають їхню господарську спеціалізацію, структуру й інтенсивність розвитку різних галузей господарства. Кожна така галузь може інтенсивно розвиватися лише за умови високої ефективності її функціонування, яка досягається, у тому числі, і визначенням впливу різних чинників на її розвиток. Тому сучасні реалії ставлять перед науковцями завдання ґрунтовного дослідження цих процесів, що повинно починатися з визначення таких чинників. Туризм – найдинамічніша галузь економіки. Він є одним з основних джерел залучення іноземної валюти, стимулює розвиток інших галузей економіки, сприяє захисту довкілля та історико-культурної спадщини країн. Тому вивчення чинників функціонування цієї галузі дасть змогу ефективніше розвивати туристичну сферу і, як наслідок, може сприяти зростанню економіки окремих країн у цілому.

Інтеграція інновацій у сферу туризму є ключовим чинником забезпечення адаптаційних можливостей даної галузі щодо збереження функціональності та розвитку в змінних та динамічних умовах ринку. Інновації дають нові механізми, щоб задовольняти зростаючі вимоги та запити споживачів, при цьому зберігаючи стійке та конкурентоспроможне зростання і розвиток. Сучасний світ, в якому панує тенденція глобалізації та цифровізації, актуалізує ряд екологічних та споживацьким викликів, без яких неможлива ефективна діяльність туристичних об'єктів [39-40].

В основі інноваційної діяльності туризму лежать ряд принципів, які визначають особливості її впровадження та подальшої оптимізації діяльності даної галузі під змінні умови ринку, при цьому задовольняючи зростаючі потреби споживачів та формуючи нові стандарти надання туристичних послуг. Так, основними засадами інноваційності в сфері туризму є креативність, орієнтація на технологічний прогрес, використання міждисциплінарного підходу, а також дотримання принципів сталого розвитку. Комплексна

реалізація даних принципів буде забезпечувати максимально високий результат покращення туристичної діяльності (табл.1.5).

Таблиця 1.5

Принцип інноваційності в розвитку туризму

Використання сучасних технологій	Розробка унікальних туристичних продуктів	Персоналізація послуг	Інтеграція цифрових платформ
Використання місцевої культури, традицій та ресурсів для створення автентичних та привабливих туристичних продуктів, що підсилює унікальність напрямку			
Партнерство та колаборації	Аналіз даних та адаптивне управління	Сталий розвиток та екологічні інновації	

Сформовано автором за даними джерел: [18-19]

Креативність виступає фундаментальним елементом інноваційності, оскільки саме вона дозволяє створювати нові ідеї, концепції та продукти, які відповідають сучасним тенденціям та потребам ринку. У туристичній галузі це може проявлятися у вигляді розробки унікальних маршрутів, організації тематичних турів, впровадження інтерактивних сервісів або створення нових форм відпочинку, що відрізняються від традиційних пропозицій. Креативний підхід сприяє диференціації туристичних продуктів, роблячи їх більш привабливими для різних сегментів споживачів.

Технологічний прогрес є ще одним важливим аспектом інноваційності в туризмі. Сучасні технології, такі як інформаційні та комунікаційні технології, мобільні додатки, віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект та великі дані, трансформують туристичну індустрію, забезпечуючи нові

можливості для покращення якості послуг, оптимізації процесів управління та підвищення рівня задоволеності клієнтів. Наприклад, використання мобільних додатків для бронювання послуг, надання персоналізованих рекомендацій або створення віртуальних екскурсій дозволяє туристам отримувати більш гнучкий та індивідуалізований досвід, що відповідає їхнім уподобанням та потребам.

Орієнтація на споживача є ще однією важливою засадою інноваційності в туризмі. Це означає, що всі інноваційні зусилля повинні бути спрямовані на задоволення потреб і очікувань туристів, а також на покращення їхнього досвіду. Для цього необхідно активно збирати та аналізувати дані про поведінку, вподобання та зворотний зв'язок від клієнтів, що дозволяє адаптувати туристичні продукти та послуги до змінних вимог ринку. Орієнтація на споживача також передбачає впровадження сервісів високої якості, забезпечення комфортних умов перебування та створення позитивних емоційних асоціацій, що стимулює лояльність клієнтів та їхнє бажання рекомендувати напрямок іншим.

Використання міждисциплінарного підходу, який є ключовим для забезпечення ефективної інтеграції інновацій, передбачає застосовувати різні знань та практик, які перебувають в сфері економіки, соціології, екології, культури, технології та інших галузях. Ефективна кооперація між фахівцями різних галузей та сфер практичної діяльності, дає можливість формувати комплексні рішення, які б враховували всі аспекти туристичної діяльності, при цьому формуючи ефективний баланс між забезпеченням конкурентоспроможності та відповідності сучасним екологічним, економічним, соціальним та іншим тенденціям. Так, до прикладу, формування сучасних екотуристичних маршрутів вимагає не лише знань управлінця в сфері туризму, але і обізнаності в сфері екології, управління проектами та маркетингу, що буде забезпечувати оптимізований та раціональний підхід до ведення туристичної діяльності, при цьому враховуючи економічні, соціальні та екологічні фактори (рис.1.5).

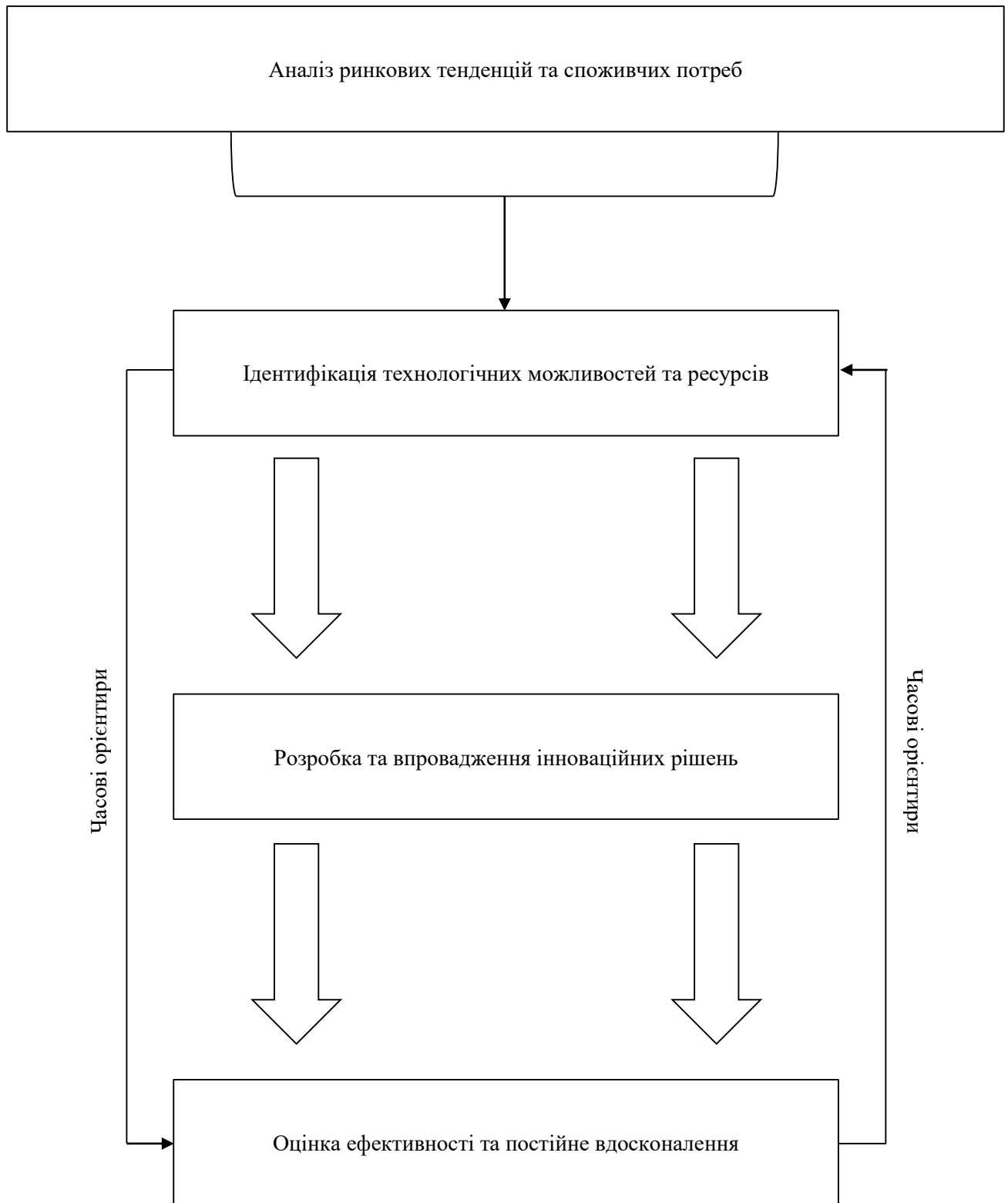

Рис.1.5. Потреба в інноваціях щодо розвитку туризму

Сформовано автором за даними джерел: [45-46]

Сталий розвиток є центральним принципом інноваційності в туризмі, що передбачає баланс між економічними вигодами, соціальними потребами та збереженням природних і культурних ресурсів. Інновації в цьому контексті

спрямовані на мінімізацію негативного впливу туризму на навколишнє середовище, підтримку місцевих громад та збереження культурної спадщини. Це може включати впровадження екологічно чистих технологій, розвиток екотуризму, використання відновлюваних джерел енергії, зменшення відходів та сприяння соціальній відповідальності підприємств. Сталий підхід до розвитку туризму забезпечує його довгострокову перспективу, зберігаючи привабливість туристичних напрямків для майбутніх поколінь.

Партнерство між різними учасниками туристичної галузі, такими як державні органи, приватні підприємства, місцеві громади та неурядові організації, є ще однією важливою засадою інноваційності. Співпраця дозволяє ефективніше використовувати наявні ресурси, обмінюватися знаннями та досвідом, а також розробляти спільні проекти, які відповідають загальним цілям розвитку. Наприклад, партнерство між урядом та приватними компаніями може сприяти розвитку інфраструктури, покращенню сервісів та просуванню туристичних напрямків на міжнародному рівні. Взаємодія з місцевими громадами забезпечує врахування їхніх інтересів та потреб, сприяючи створенню автентичних туристичних продуктів та зміцненню соціальної інтеграції [49-50].

Інноваційність також передбачає постійне вдосконалення та адаптацію до змінних умов ринку. Це означає, що туристичні підприємства повинні бути гнучкими, готовими до змін та здатними швидко реагувати на нові виклики та можливості. Постійний аналіз ринку, моніторинг тенденцій та впровадження нових технологій дозволяють підприємствам залишатися конкурентоспроможними та відповідати сучасним вимогам споживачів. Так, до прикладу, розвиток сучасних цифрових платформ, які будуть використовуватись для управління туристичними потоками, використання технологій штучного інтелекту, а також безконтактних технологій обслуговування є найбільш відомими та перевіреними прикладами інтеграції цифрових технологій, що в разі покращили результативність та стандарти якості туристичних послуг.

Не менш важливим елементом інноваційності в туристичній діяльності є освіта та професійний розвиток. Так, забезпечення повноцінної та актуальної підготовки кваліфікованих кадрів, які б володіли не лише базовими знаннями, але і були б обізнані у інноваційних практиках та навичках щодо ведення туристичної діяльності є ключовим елементом ефективної інтеграції інновацій. Забезпечення такого рівня компетенції уможлиблює кратне зростання стандартів туристичної сфери та підвищення загального рівня обслуговування. В цю категорію заходів входить навчання персоналу новим технологіями та навичками, опанування нових методів управління, а також розвиток у працівників сфери туризму так званих «soft skills». Навички типу «soft skills» включають в себе навчання персоналу основам ефективної комунікації, креативного мислення, вміння раціонально оперувати існуючими ресурсами в кризових ситуаціях, а також розвитку аналітичних здібностей, що буде корисним інструментом для ефективної діяльності в динамічних зовнішніх умовах [58-59].

З огляду на все вищесказане, інноваційність відіграє ключову роль в сфері туризму. Процес впровадження інновацій включає в себе застосування комплексного підходу, який базується на принципах креативності, технологічного прогресу, орієнтацією на споживацькі вподобання та світові тенденції, такі як глобалізація, цифровізація, вектор екологічності, та інші. Реалізація даних принципів дає можливість туристичній галузі не лише покращувати свої показники, кратно поліпшуючи свої показники, підвищуючи рівень сервісу та обслуговування, але і забезпечувати можливість оперативної адаптації та зміни та фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Інноваційність в туристичній діяльності є складною та комплексною, що включає в себе інтеграцію сучасних технологій, застосування міждисциплінарного підходу та організація комплексного процесу підвищення професійної компетентності та освіченості персоналу туристичної галузі. Таким чином, інновації в туризмі стають ключовим елементом виживання та розвитку даної галузі в динамічних умовах сучасного світу.

1.4. Методика дослідження та оцінки ефективності інноваційної стратегії розвитку туризму

Сучасний розвиток туризму характеризується швидкими темпами змін, що обумовлено впливом цілого комплексу факторів: глобалізація ринків, зростання ролі екологічних та культурних критеріїв якості туристичного продукту, постійна модернізація інфраструктури та підвищення вимог до безпеки і комфорту мандрівників. У такій динамічній ситуації підприємства туристичного сектору, а також регіональні та державні органи управління, що формують туристичну політику, постають перед необхідністю впровадження інноваційних стратегій. Проте без системної, чітко сформованої методики дослідження та оцінки ефективності цих стратегій важко забезпечити цілеспрямований, обґрунтований та сталий розвиток туризму. Відсутність зрозумілого алгоритму оцінки інноваційних ініціатив призводить до неефективного використання ресурсів, спотворює пріоритети й ускладнює розробку подальших управлінських рішень.

Слід наголосити, що в умовах гіпердинамічної зміни технологічних тенденцій, впровадження цифрових рішень, урізноманітнення пропозицій і трансформації запитів туристів актуалізується потреба в методичному інструментарії, який би уможлиблював оцінювання інноваційного потенціалу та результативності реалізованих стратегій. Така методика має включати комплекс підходів, враховувати як кількісні показники ефективності (зростання обсягів туристичних потоків, підвищення завантаженості об'єктів інфраструктури), так і якісні аспекти (покращення іміджу дестинації, підвищення задоволеності туристів, збереження культурно-історичної спадщини). Усе це потребує системного, логічно узгодженого та доказово обґрунтованого інструментарію, який дозволить оперативно та цілісно оцінювати результативність інноваційних стратегій у просторі та часі.

Синергетичний підхід передбачає гармонійне поєднання різних методів, технологій та управлінських рішень, створюючи ефект, що перевищує сумарний вплив окремих елементів. У контексті оцінки інноваційної стратегії розвитку туризму такий підхід виступає найкращим, адже туризм є міждисциплінарним феноменом, що поєднує економічні, культурні, соціальні, екологічні та технологічні аспекти. Спроба оцінити ефективність інноваційної стратегії крізь призму лише одного з цих вимірів неминуче призведе до спотворень та обмеженого розуміння процесів. Натомість синергетичний підхід забезпечує інтеграцію всіх важливих факторів, даючи можливість виявити їх взаємну підтримку, компенсування слабких сторін, а також формувати нову якість стратегічних рішень (табл.1.6).

Таблиця 1.6

Переваги у застосуванні синергетичного підходу

Переваги	Сутність
Інтеграція різних аспектів розвитку	Синергетичний підхід забезпечує комплексне поєднання економічних, соціокультурних, екологічних та технологічних чинників. Наприклад, одночасно оцінюючи розвиток туристичної інфраструктури, збереження природних та культурних ресурсів, підвищення комфортності перебування туристів та впровадження передових технологій бронювання та управління потоками, ми отримуємо цілісну картину ситуації
Адаптивність та гнучкість до змін	Туристичне середовище постійно змінюється, і синергетичний підхід дає змогу виробити стратегічні підходи, здатні швидко реагувати на нові виклики. Завдяки принципам адаптації та самоорганізації цей підхід дозволяє оперативно змінювати механізми просування дестинацій, переглядати маркетингові інструменти, оптимізувати логістику та вчасно впроваджувати інноваційні рішення
Формування доданої вартості через співпрацю	Синергетичний підхід заохочує створення партнерських мереж між різними стейкхолдерами: підприємствами туристичної сфери, місцевими громадами, органами влади, науковими установами та технологічними компаніями. Обмін знаннями, інформацією, досвідом та ресурсами дозволяє досягти якісно нового рівня ефективності
Структурування процесів та підвищення передбачуваності	Синергетичний підхід уможливорює системний аналіз та моделювання динаміки туристичних процесів. Завдяки цьому можна прогнозувати взаємодію між різними елементами системи, краще розуміти майбутні тенденції, ідентифікувати вузькі місця та сфери потенційного розвитку

Процес дослідження та оцінки ефективності інноваційної стратегії розвитку туризму передбачає ряд етапів, зокрема:

1. Ідентифікація цілей та завдань. На початковому етапі визначаються конкретні стратегічні цілі розвитку туризму, а також більш вузькі завдання, які повинні бути досягнуті в рамках обраної інноваційної стратегії. Формуються ключові показники ефективності, критерії оцінювання та часові рамки реалізації.

2. Збір та аналіз даних. На другому етапі проводиться систематичний збір інформації про туристичний ринок, конкурентне середовище, попит і пропозицію, технологічні тренди, стан інфраструктури. Застосовується штучний інтелект, статистичні, економіко-математичні та соціологічні методи для інтерпретації даних, виявлення закономірностей і побудови прогнозів.

3. Ідентифікація синергійних взаємодій. На цьому етапі визначаються можливості поєднання різних інструментів, заходів і ресурсів для формування синергетичних ефектів. Аналізується взаємодоповнюваність інновацій, потенціал створення партнерств, застосовуються системні моделі, що дозволяють оцінювати вплив змін у одному сегменті на інші складові туристичної системи.

4. Оцінка результатів та коригування. Після впровадження інноваційної стратегії здійснюється вимірювання фактичних показників та порівняння їх з базовими та цільовими значеннями. Оцінюється рівень досягнення поставлених цілей, виявляються сильні та слабкі сторони впроваджених нововведень. На основі отриманих даних розробляються рекомендації щодо вдосконалення стратегії, усунення недоліків та масштабування успішних практик.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз стану розвитку туризму в Україні

Туризм є однією з ключових галузей економіки України, що сприяє соціально-економічному розвитку, збереженню культурної спадщини та зміцненню міжнародних зв'язків. Аналіз стану розвитку туризму в Україні охоплює період до повномасштабного вторгнення у 2022 році та етапи його відновлення та трансформації після цієї події. Цей аналіз висвітлює основні тенденції, виклики та перспективи галузі, враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Аналіз стану розвитку туризму в Україні є комплексним завданням, яке вимагає врахування численних факторів, що впливають на цю галузь як до повномасштабного вторгнення у 2022 році, так і в його наслідках. Туризм в Україні до 2022 року характеризувався стабільним зростанням, сприяючи економічному розвитку країни, збереженню культурної спадщини та зміцненню міжнародних зв'язків. До цього часу Україна пропонувала широкий спектр туристичних продуктів, включаючи культурний туризм у великих містах таких як Київ, Львів та Одеса, екотуризм у Карпатах та інших природних регіонах, а також зимовий спорт, що приваблював як внутрішніх, так і іноземних туристів. Розвинена транспортна інфраструктура, зокрема міжнародні аеропорти, залізничні сполучення та автодороги, сприяла зростанню кількості туристичних потоків. Міжнародні заходи, такі як фестивалі, спортивні події та виставки, сприяли підвищенню престижу України на світовій арені та залученню іноземних інвесторів у туристичний сектор. Впровадження цифрових технологій, зокрема платформ для онлайн-бронювання та мобільних додатків, дозволило покращити доступність та зручність туристичних послуг, що позитивно впливало на загальну привабливість країни як туристичного напрямку (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Відмінності підходів до розвитку туризму до й після повномасштабного вторгнення

До повномасштабного вторгнення	Після повномасштабного вторгнення
<p>До вторгнення стратегічний підхід до розвитку туризму був зосереджений на активному розширенні інфраструктури, проведенні масштабних маркетингових кампаній та впровадженні нових туристичних продуктів. Інвестиції активно вкладалися у будівництво нових готелів, транспортних вузлів та туристичних об'єктів, спрямовані на залучення більшої кількості туристів</p>	<p>Після вторгнення пріоритети змінилися на забезпечення безпеки туристів та відновлення пошкодженої інфраструктури. Стратегічний фокус тепер спрямований на розробку та впровадження заходів безпеки, включаючи спеціальні програми страхування та інформаційні ресурси про безпечні маршрути</p>
<p>До вторгнення розвиток туризму був значною мірою орієнтований на міжнародний ринок, з акцентом на залучення іноземних інвестицій та туристів. Активно шукалися іноземні інвестори для фінансування туристичних проєктів, а також розвивалися міжнародні партнерства</p>	<p>Після вторгнення стратегічний підхід до розвитку туризму змістився у бік локальної інтеграції та підтримки місцевих ресурсів. Основною метою стало сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в туристичній сфері, включаючи підтримку місцевих готелів, ресторанів та екскурсійних компаній. Акцент зроблено на культурну ідентичність, зокрема розвиток туризму, що базується на унікальній культурі, історії та традиціях України, що сприяє зміцненню національної ідентичності та приваблює туристів, зацікавлених у автентичному досвіді</p>

Сформовано автором

Повномасштабна війна в Україні змінила життя суспільства за останні місяці. Війна внесла свої корективи у всі сфери життя населення, в тому числі в сектор туризму. У таких умовах важко уявити подорожі не лише для відпочинку, або як спосіб втекти від жахливої реальності, яку принесло повномасштабне вторгнення. Туризм – це одна з найстійкіших галузей світової економіки, що за останні десять років показує стабільний зріст на рівні приблизно 5% щорічно і не схильний до різких змін у попиті та пропозиції. Це робить його одним із найбільш перспективних напрямків соціально-економічного розвитку. Дохід від туристичних подорожей та збори податків з них становлять значну частину бюджету країни. Сучасний туризм став не просто подорожжю, а складовою частиною життєвого стилю більш як третини світового населення, відображаючи важливий аспект якості життя. Незважаючи на активні воєнні дії в численних регіонах нашої країни, галузь туризму продовжує свою роботу.

Відновлення та трансформація туризму після вторгнення включає ряд стратегічних кроків, спрямованих на реконструкцію пошкодженої інфраструктури, активну промоцію України як безпечного туристичного напрямку та впровадження інноваційних технологій для покращення якості обслуговування туристів. Одним із пріоритетних завдань стало відновлення ключових туристичних об'єктів, таких як історичні пам'ятки, готелі та транспортні вузли. Держава разом з приватним сектором активно працюють над реконструкцією пошкоджених об'єктів, залучаючи інвестиції та підтримуючи місцеві підприємства. Паралельно ведеться активна маркетингова кампанія, яка орієнтована на міжнародні ринки, зокрема на Європу, Азію та США, з метою залучення іноземних туристів. Використання цифрових платформ, соціальних мереж та участь у міжнародних туристичних виставках допомагають підвищити видимість України на світовій туристичній карті (рис.2.1).

Рис.2.1. Військова техніка як новий об'єкт туристичної діяльності в Україні

Сформовано автором

Разом із відновленням інфраструктури, велика увага приділяється розвитку нових туристичних сегментів, таких як агротуризм, гастрономічний туризм, медичний туризм та цифровий туризм. Ці нові напрямки дозволяють

диверсифікувати туристичну пропозицію та залучати різні сегменти туристів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності українського туризму на міжнародному рівні. Впровадження інноваційних технологій, таких як мобільні додатки для бронювання, віртуальні екскурсії та системи електронного управління замовленнями, підвищує рівень обслуговування та робить туристичний досвід більш зручним та привабливим для сучасних туристів.

Сталий розвиток туризму також стає ключовим напрямком у стратегії відновлення. Зосередження на екологічно чистих технологіях, розвиток екотуризму та підтримка місцевих громад допомагають забезпечити гармонійний баланс між економічними вигодами та збереженням природних і культурних ресурсів. Впровадження екологічно відповідальних практик, використання відновлюваних джерел енергії та мінімізація відходів сприяють збереженню природного середовища та культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Важливою складовою процесу відновлення є підготовка та професійний розвиток кадрів. Українські освітні установи разом з приватним сектором активно працюють над підвищенням кваліфікації працівників туристичної галузі, впроваджуючи спеціалізовані навчальні програми та тренінги, що дозволяє підвищити рівень обслуговування та впроваджувати інноваційні практики в туристичну діяльність. Співпраця з міжнародними партнерами та обмін досвідом сприяють підвищенню професійного рівня працівників та впровадженню сучасних технологій у туристичну індустрію України.

На поточний момент туризм в Україні перебуває на етапі активного відновлення, зосереджуючись на залученні як внутрішніх, так і іноземних туристів. Зростання внутрішнього туризму продовжується, особливо у регіонах, які раніше були менш популярними серед туристів, але зараз активно розвиваються завдяки новим туристичним продуктам та маршрутам. Відновлення міжнародних зв'язків повільно, але стабільно, завдяки поліпшенню безпекової ситуації та відновленню транспортних сполучень. Розвиток нових туристичних сегментів сприяє диверсифікації туристичних

послуг та залученню нових груп туристів, що підвищує загальну привабливість країни як туристичного напрямку (рис.2.2).

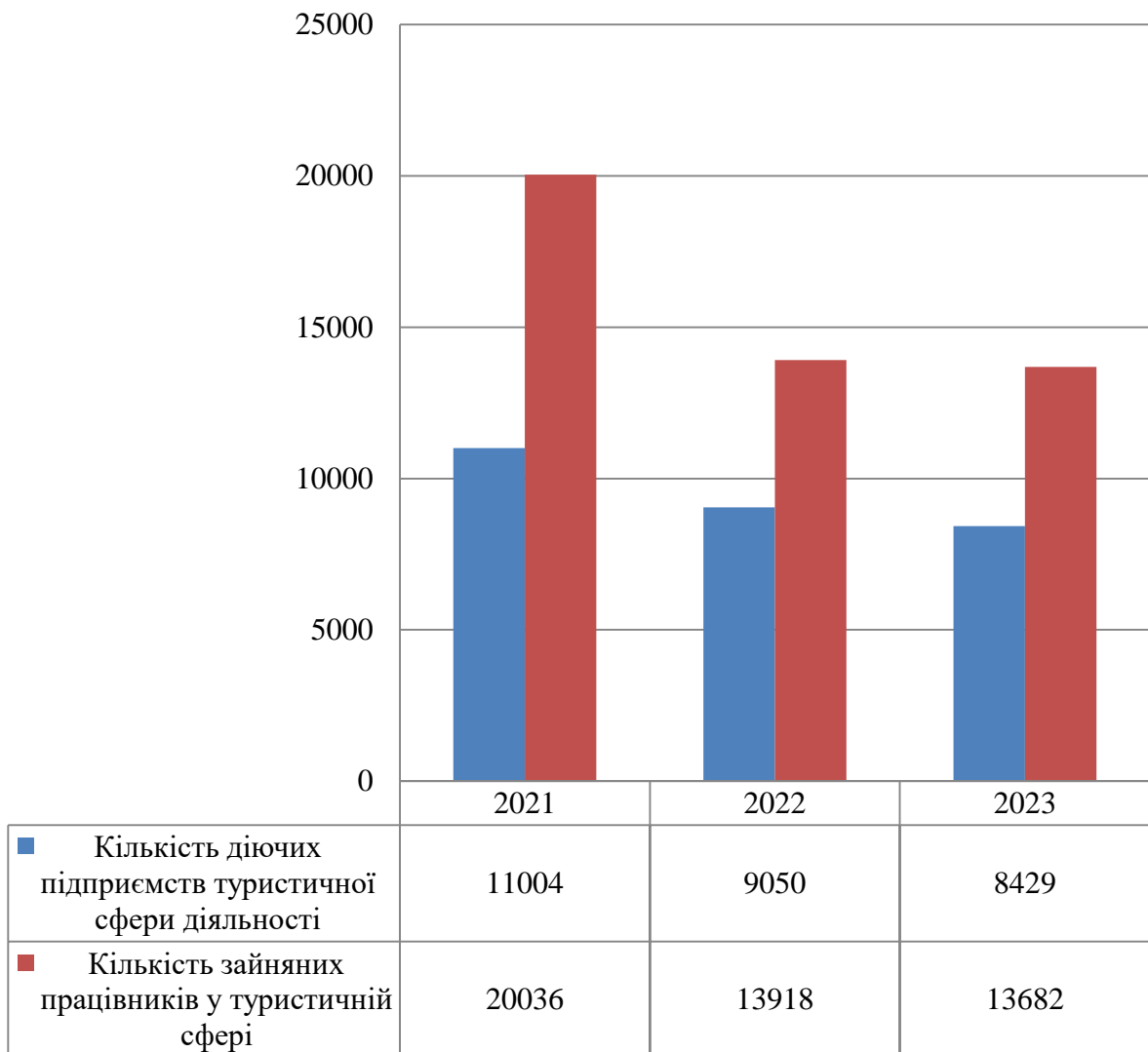

Рис.2.2. Ключові показники туристичної діяльності в Україні за 2021-2023 рр.

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Незважаючи на позитивні тенденції, галузь туризму стикається з низкою викликів. Забезпечення високого рівня безпеки для туристів залишається пріоритетним завданням, що потребує постійного моніторингу ситуації та оперативного реагування на потенційні загрози. Недостатнє фінансування туристичних проєктів та необхідність залучення іноземних інвестицій є значними перешкодами для швидкого відновлення та розвитку галузі. Крім

того, ефективні маркетингові стратегії, орієнтовані на міжнародний ринок, потребують постійного вдосконалення та адаптації до змінних умов ринку.

Перспективи розвитку туризму в Україні обіцяють значні можливості завдяки диверсифікації туристичних продуктів, впровадженню інноваційних технологій та підвищенню інвестиційної привабливості. Створення сприятливого інвестиційного клімату, спрощення процедур для інвесторів та впровадження стимулюючих заходів сприятимуть залученню капіталу у туристичну галузь. Співпраця з міжнародними туристичними організаціями та розвиток партнерських програм з іншими країнами сприятимуть залученню ресурсів, обміну досвідом та підвищенню конкурентоспроможності українського туризму на глобальному ринку (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Виклики воєнного стану для розвитку туризму в Україні

Виклики	Характеристика
Виклик безпеки	Воєнний стан створює підвищений ризик для відвідувачів через можливі військові дії, обстріли та інші небезпечні ситуації. Це призводить до зниження довіри туристів до безпеки регіону, що негативно впливає на їхнє рішення про подорожі. Туристичні об'єкти та інфраструктура можуть стати мішенню, що ускладнює їхнє функціонування та знижує привабливість напрямків
Виклик захищеності	Воєнні дії часто призводять до руйнування важливих туристичних місць, транспортних мереж та готельних комплексів. Це не лише ускладнює доступність туристичних напрямків, але й вимагає значних фінансових витрат на відновлення та реконструкцію. Пошкоджена інфраструктура знижує якість обслуговування туристів та обмежує можливості для розвитку нових проектів
Економічні виклики	Бізнеси стикаються зі зростанням витрат на безпеку, зниженням доходів та труднощами у фінансуванні операцій. Це обмежує можливості для розвитку нових проектів, модернізації існуючих об'єктів та впровадження інноваційних рішень. Крім того, економічна нестабільність впливає на споживчу спроможність населення та їхню готовність витратити кошти на подорожі

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Особливу увагу слід приділити розвитку регіонального туризму, підтримці менш популярних регіонів та створенню унікальних туристичних маршрутів, що враховують місцеві особливості та культурні традиції. Залучення місцевих громад до процесу розвитку туризму сприяє створенню автентичних туристичних продуктів та зміцненню соціальної інтеграції. Впровадження принципів сталого туризму, підтримка екологічно відповідальних проектів та розвиток соціально орієнтованих туристичних продуктів забезпечують гармонійний баланс між економічними вигодами та збереженням культурної та природної спадщини.

З початком повномасштабного вторгнення в 2022 році, туристична галузь України зазнала суттєвих змін та викликів. Внаслідок воєнних дій, значна частина туристичної інфраструктури зазнала пошкоджень або знищення, що призвело до зменшення кількості іноземних туристів. Авіасполучення було обмежене або припинене до багатьох регіонів, що значно ускладнило доступність країни для міжнародних відвідувачів. Однак, зменшення міжнародних потоків сприяло активізації внутрішнього туризму, адже українці почали більше подорожувати по своїй країні, відкриваючи для себе нові регіони та туристичні маршрути. Це стало важливим фактором підтримки місцевої економіки та стимулювання розвитку менш відомих туристичних напрямків.

Узагальнюючи, розвиток туризму в Україні до повномасштабного вторгнення характеризувався стабільним зростанням та різноманітністю пропозицій, однак вторгнення спричинило значні виклики, включаючи зменшення міжнародних потоків та пошкодження інфраструктури. Відновлення туризму після вторгнення включає реконструкцію інфраструктури, розвиток внутрішнього туризму, впровадження інноваційних технологій та зосередження на сталому розвитку. Незважаючи на існуючі виклики, галузь має значний потенціал для подальшого зростання та розвитку, забезпечуючи економічний вплив, соціальну інтеграцію та збереження культурної спадщини України.

2.2. Оцінка інноваційного підходу щодо розвитку туризму в Україні

Інновації в туристичній галузі України відіграють вирішальну роль у забезпеченні її конкурентоспроможності та стійкого розвитку, особливо у період після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. В умовах значних змін та викликів, туризм в Україні активно впроваджує новітні технології та підходи, спрямовані на покращення якості послуг, оптимізацію операційних процесів та розширення спектру туристичних продуктів. Ці інновації не лише допомагають галузі адаптуватися до нових умов, але й сприяють її подальшому зростанню та розвитку (рис.2.3).

ПОДАТКИ ЗА 01.01-01.05.2022 ДАРТ

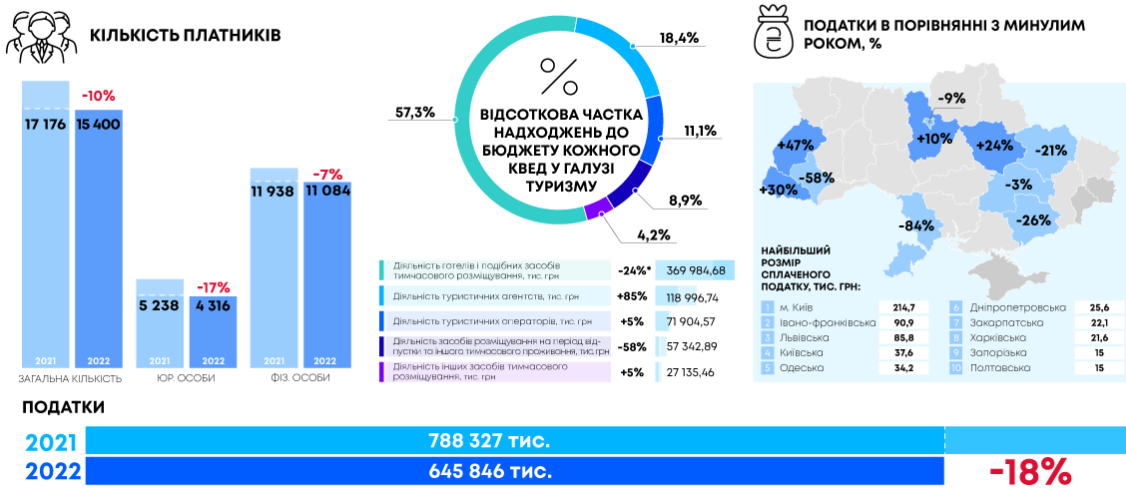

Рис.2.3.Зміни в підході до внутрішнього туризму в Україні

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Однією з ключових сфер інновацій є цифровізація туристичних послуг. Українські туристичні підприємства активно використовують онлайн-платформи для бронювання та продажу туристичних продуктів, що значно спрощує процес планування подорожей для туристів та підвищує ефективність роботи підприємств. Мобільні додатки, які дозволяють здійснювати бронювання готелів, авіаквитків, оренди автомобілів та інших послуг, стали невід'ємною частиною сучасного туристичного досвіду. Ці додатки не лише забезпечують зручність для користувачів, але й дозволяють підприємствам збирати та аналізувати дані про поведінку та вподобання туристів, що сприяє персоналізації послуг та підвищенню рівня задоволеності клієнтів.

Впровадження штучного інтелекту та великих даних також стає важливим елементом інноваційної стратегії українського туризму. Аналіз великих обсягів даних дозволяє туристичним компаніям прогнозувати попит, оптимізувати маркетингові кампанії та покращувати управління ресурсами. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть аналізувати поведінку туристів на веб-сайтах та в додатках, визначаючи їхні уподобання та пропонуючи персоналізовані рекомендації. Це не лише підвищує ефективність маркетингових зусиль, але й сприяє збільшенню конверсії та лояльності клієнтів.

Віртуальна та доповнена реальність (VR та AR) також знаходять своє застосування в українському туризмі, створюючи нові можливості для залучення туристів та підвищення їхнього досвіду. Віртуальні екскурсії дозволяють потенційним туристам ознайомитися з визначними місцями та туристичними об'єктами України без необхідності фізичної присутності, що особливо актуально у випадках, коли фізичні подорожі є обмеженими через зовнішні обставини. Доповнена реальність може бути використана для створення інтерактивних туристичних маршрутів, де туристи можуть отримувати додаткову інформацію про об'єкти, які вони відвідують, через свої смартфони або спеціальні окуляри (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Можливості штучного інтелекту в контексті розвитку туризму в Україні

Можливості	Сутність
Персоналізовані рекомендації та послуги для туристів	Використання алгоритмів ШІ дозволяє аналізувати поведінкові дані та уподобання туристів, що дає змогу створювати індивідуальні пропозиції. Наприклад, системи рекомендацій можуть пропонувати маршрути, готелі, ресторани та розважальні заходи, що найкраще відповідають інтересам кожного мандрівника. Це підвищує задоволеність клієнтів та сприяє лояльності до туристичних сервісів
Автоматизація обслуговування клієнтів через чат-боти	Впровадження чат-ботів на базі ШІ дозволяє забезпечити цілодобову підтримку туристів. Чат-боти можуть відповідати на запитання, допомагати з бронюванням номерів у готелях, надавати інформацію про місцеві пам'ятки та транспорт. Це значно покращує користувацький досвід, зменшує навантаження на персонал та підвищує ефективність обслуговування
Оптимізація маркетингових кампаній та цільової реклами	ШІ може аналізувати великі обсяги даних з різних джерел, таких як соціальні мережі, пошукові запити та поведінка користувачів на сайтах. Це дозволяє створювати більш точні та ефективні маркетингові стратегії, орієнтовані на конкретні цільові аудиторії. Наприклад, AI може визначити оптимальний час для запуску рекламних кампаній або вибрати найбільш релевантні канали для просування туристичних послуг
Аналіз та управління туристичними даними	Завдяки можливостям ШІ у обробці великих обсягів даних, можна ефективно аналізувати тенденції в туризмі, прогнозувати попит та оптимізувати управління туристичними ресурсами. Наприклад, аналізуючи дані про сезонність, відвідуваність та відгуки туристів, можна приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку нових напрямків або вдосконалення існуючих послуг

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Інновації у сфері екологічно сталого туризму також відіграють важливу роль у розвитку української туристичної галузі. В умовах глобальних

екологічних викликів, українські туристичні підприємства впроваджують екологічно чисті технології та практики, спрямовані на зменшення негативного впливу туризму на навколишнє середовище. Використання відновлюваних джерел енергії, зменшення відходів, впровадження систем управління екологічними ризиками та розвиток екотуристичних маршрутів сприяють збереженню природних ресурсів та підтримці біорізноманіття. Це не лише відповідає глобальним тенденціям сталого розвитку, але й підвищує привабливість туристичних напрямків для свідомих споживачів, які прагнуть мінімізувати свій екологічний слід (рис.2.4).

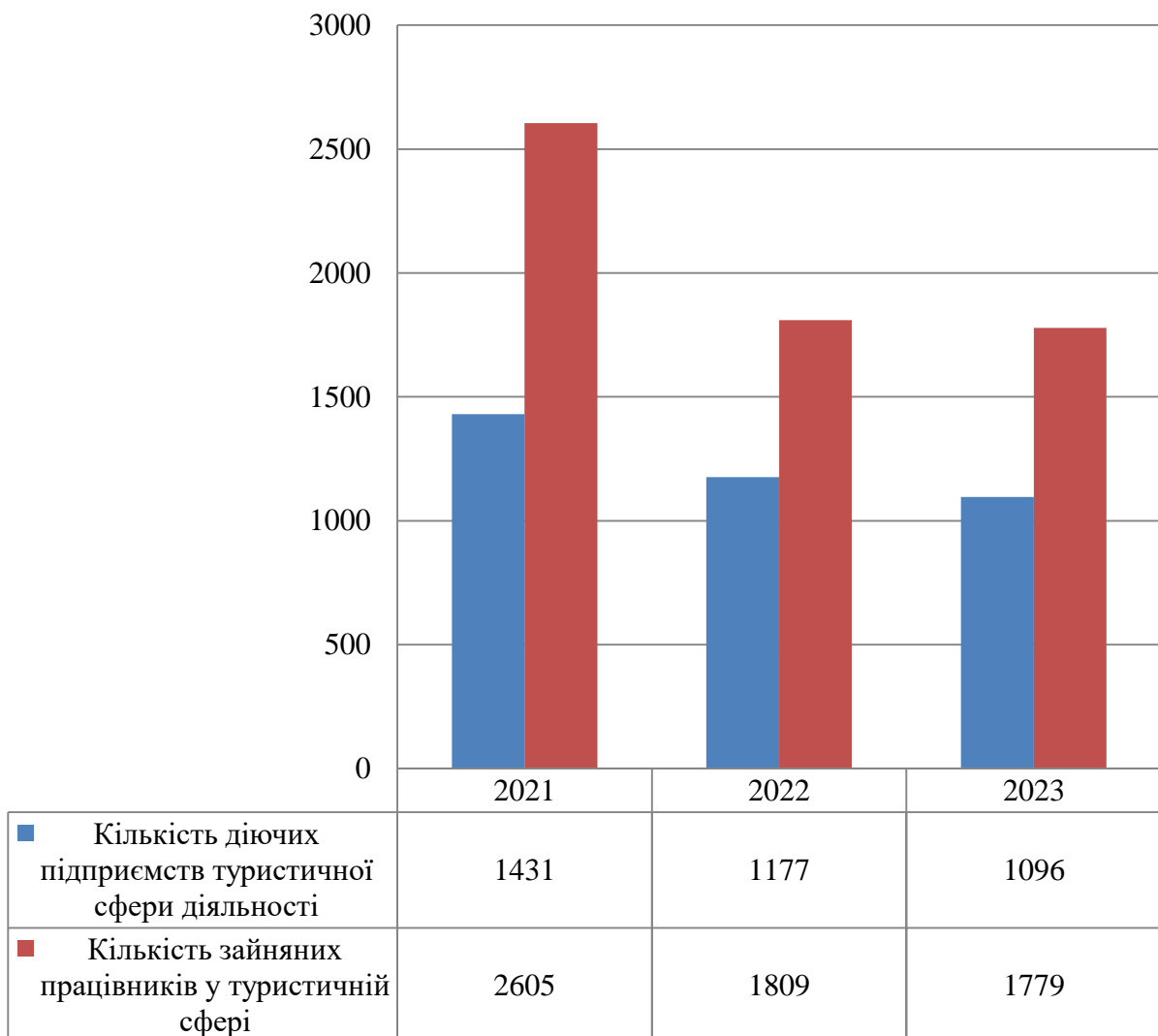

Рис.2.4. Кількість інноваційно-активних підприємств туристичної сфери України за 2021-2023 рр.

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Однією з інноваційних ініціатив у сфері туризму є розвиток цифрових платформ для інтеграції різних послуг та створення комплексних туристичних продуктів. Українські підприємства активно використовують такі платформи для об'єднання різних аспектів туристичної діяльності, включаючи бронювання, транспортування, проживання, екскурсії та інші послуги. Це дозволяє створювати комплексні пропозиції, які відповідають потребам сучасних туристів, забезпечуючи їм зручність та ефективність у плануванні та проведенні подорожей.

Сталий розвиток також включає впровадження інноваційних методів управління туристичними потоками. Використання геоінформаційних систем (ГІС) та інших інструментів для моніторингу та аналізу туристичних потоків дозволяє оптимізувати використання ресурсів, зменшувати перевантаження популярних напрямків та сприяти розвитку менш відомих регіонів. Це не лише покращує загальний туристичний досвід, але й сприяє більш рівномірному розподілу економічних вигод між різними регіонами країни.

Інновації також знаходять своє застосування у сфері маркетингу та просування туристичних напрямків. Використання соціальних мереж, інфлюенсерів, контент-маркетингу та інших сучасних інструментів дозволяє ефективно досягати цільової аудиторії та підвищувати видимість туристичних об'єктів. Інтерактивні кампанії, відео-контент, блоги та інші формати цифрового маркетингу сприяють залученню нових туристів та утриманню постійних клієнтів, забезпечуючи їхню лояльність та підвищуючи впізнаваність українських туристичних напрямків на міжнародному ринку.

Особлива увага приділяється також розвитку інноваційних форм туризму, таких як медичний туризм, гастрономічний туризм, агротуризм та інші спеціалізовані напрямки. Медичний туризм, наприклад, зростає завдяки високому рівню медичних послуг та конкурентоспроможним цінам, що приваблює туристів з різних країн. Гастрономічний туризм пропонує унікальні кулінарні досвіди, пов'язані з традиційною українською кухнею, що робить подорожі більш різноманітними та цікавими для туристів. Агротуризм сприяє

розвитку сільських регіонів, дозволяючи туристам взаємодіяти з місцевими жителями, дізнаватися про традиційні методи господарювання та насолоджуватися природними красотами (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Інноваційні форми туризму в Україні

Характеристика основних інновацій	
<p>Екотуризм у поєднанні з агротуризмом стає все більш популярним напрямком в Україні. Ця форма туризму фокусується на екологічно відповідальному відпочинку, який сприяє збереженню природних ресурсів та підтримці місцевих громад. Використання стійких технологій, таких як енергоефективні системи, відновлювані джерела енергії та органічне землеробство, дозволяє створювати екологічно чисті туристичні об'єкти</p>	<p>Наприклад, ферми, що пропонують проживання та участь у сільськогосподарських роботах, дозволяють туристам не лише насолоджуватися природою, але й дізнаватися про місцеві традиції та способи життя. Це сприяє збереженню біорізноманіття та підтримці економіки сільських районів</p>
<p>Інтеграція технологій віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) відкриває нові можливості для туристичного досвіду в Україні. Завдяки VR туристи можуть здійснювати віртуальні екскурсії по історичних місцях, музеях та природних красотах, не виходячи з дому. Це особливо актуально в умовах обмежень на подорожі або для тих, хто хоче попередньо ознайомитися з місцем відвідування</p>	<p>AR технології, в свою чергу, можуть бути використані під час реальних поїздок, надаючи інтерактивну інформацію про пам'ятки, історичні події та культурні особливості через смартфони або спеціальні окуляри. Наприклад, під час відвідування Львівського оперного театру туристи можуть отримувати додаткову інформацію про його архітектуру та історію у режимі реального часу</p>
<p>Медичний та оздоровчий туризм в Україні набирає обертів завдяки впровадженню інноваційних рішень та сучасних технологій. Україна стає популярним напрямком для медичних процедур завдяки високій якості послуг за доступними цінами. Оздоровчі курорти використовують сучасні методи лікування та реабілітації, включаючи телемедицину, персоналізовані програми здоров'я та використання біотехнологій</p>	<p>Наприклад, санаторії можуть пропонувати інтегровані програми, що поєднують традиційні методи лікування з новітніми технологіями, такими як сенсорні системи для моніторингу здоров'я пацієнтів або мобільні додатки для відстеження прогресу реабілітації. Це дозволяє не лише залучати іноземних пацієнтів, але й сприяти здоровому способу життя серед місцевого населення</p>

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Важливим аспектом інновацій є також розвиток системи управління та координації в туристичній галузі. Впровадження сучасних систем управління, що базуються на принципах управління якістю, дозволяє підвищити ефективність роботи туристичних підприємств, забезпечити високий рівень обслуговування та задовольнити вимоги сучасних туристів. Системи управління якістю включають регулярний моніторинг та оцінку ефективності туристичних послуг, впровадження стандартів якості, сертифікацію та постійне вдосконалення процесів обслуговування (рис.2.5).

Рис.2.5. Основні інновації в системі управління підприємствами туристичної діяльності

Сформовано автором за даними джерел: [14]

Співпраця між різними учасниками туристичної галузі також є важливим чинником інноваційного розвитку. Взаємодія між державними структурами, приватним сектором, місцевими громадами та неурядовими організаціями дозволяє створювати спільні проекти, обмінюватися досвідом та ресурсами, що сприяє ефективному вирішенню проблем та використанню нових можливостей. Партнерства з міжнародними туристичними організаціями, іноземними інвесторами та туристичними компаніями допомагають українським підприємствам розширювати свої можливості, виходити на нові ринки та залучати іноземні інвестиції.

Освіта та професійний розвиток також відіграють ключову роль у забезпеченні інноваційності туризму. Українські освітні установи активно впроваджують спеціалізовані навчальні програми та тренінги для підготовки кваліфікованих кадрів, що володіють сучасними знаннями та навичками у сфері туризму. Підготовка спеціалістів, здатних впроваджувати інноваційні практики, сприяє підвищенню якості обслуговування та розвитку нових напрямків туризму. Співпраця з міжнародними освітніми установами та участь у міжнародних програмах обміну дозволяє українським фахівцям отримувати нові знання та досвід, що сприяє підвищенню їхньої кваліфікації та конкурентоспроможності на глобальному ринку праці.

Інновації у сфері безпеки також є важливим аспектом розвитку туризму в Україні. В умовах нових викликів та змін, забезпечення безпеки туристів стає пріоритетним завданням для всіх учасників галузі. Впровадження новітніх технологій безпеки, таких як системи відеоспостереження, цифрові системи контролю доступу, а також впровадження стандартів безпеки та гігієни, дозволяє створювати безпечні умови для туристів та підвищувати їхню довіру до туристичних послуг.

2.3. Дослідження особливостей стратегічного планування розвитку туризму в Україні

Стратегічне планування розвитку туризму в Україні має вирішальне значення для забезпечення стійкого та всебічного зростання цієї галузі, особливо у контексті викликів, спричинених повномасштабним вторгненням у 2022 році. Воно виступає як фундаментальний інструмент, що дозволяє координувати дії різних учасників туристичного сектора, оптимізувати використання ресурсів та визначати пріоритетні напрями розвитку, спрямовані на відновлення та подальше зміцнення туристичної індустрії країни. Перш за все, стратегічне планування забезпечує довгострокову орієнтацію та бачення майбутнього розвитку туризму, що є особливо важливим у період відновлення після кризових ситуацій. Воно дозволяє визначити ключові цілі та завдання, які спрямовані на відновлення пошкодженої інфраструктури, розвиток нових туристичних напрямків та адаптацію до змінних умов безпеки. Завдяки цьому, державні органи та приватний сектор можуть ефективно співпрацювати, узгоджуючи свої зусилля для досягнення спільних цілей, що сприяє більш швидкому та ефективному відновленню галузі.

Стратегічне планування розвитку туризму в Україні характеризується багатогранністю та глибиною, що відображає складність та динамічність туристичної галузі в умовах як внутрішніх, так і зовнішніх змін. Однією з ключових особливостей стратегічного планування є його орієнтація на довгострокову перспективу, яка дозволяє створювати чітке бачення майбутнього розвитку туризму в Україні. Це бачення враховує не лише економічні аспекти, але й соціокультурні та екологічні виміри, забезпечуючи збалансований підхід до розвитку галузі. Стратегічні плани враховують необхідність інтеграції різних ресурсів та координації дій між державними органами, приватним сектором, місцевими громадами та громадянським суспільством, що створює основу для гармонійного та ефективного розвитку туризму (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Основні завдання стратегічного розвитку туризму в Україні

Завдання	Характеристика	
<p><i>Підвищення інвестиційної привабливості та розвиток інфраструктури</i></p>	<p>Залучення інвестицій у туристичну сферу є критичним для модернізації та розширення туристичної інфраструктури. Це включає розвиток готельного бізнесу, оновлення транспортних засобів та покращення транспортного зв'язку між регіонами</p>	<p>Важливим аспектом є також створення нових та удосконалення існуючих туристичних атракцій, що включає не тільки природні парки та заповідники, але й культурно-історичні пам'ятки, що можуть привертати іноземних туристів</p>
<p><i>Покращення маркетингу та промоції України як туристичного напрямку</i></p>	<p>Розробка комплексної маркетингової стратегії, спрямованої на популяризацію України на міжнародних ринках. Це включає використання цифрових інструментів, соціальних мереж та традиційних медіа для просування унікальних туристичних продуктів</p>	<p>Важливо також створити позитивний імідж країни, що вимагає співпраці з міжнародними туристичними організаціями та участі в міжнародних туристичних виставках та конференціях</p>
<p><i>Розвиток екологічного туризму та сталого розвитку</i></p>	<p>Екологічний туризм вимагає збереження природного середовища та раціонального використання ресурсів, що може залучити еко-свідомих туристів. Запровадження екологічних стандартів та сертифікацій для туристичних об'єктів має стати нормою</p>	<p>Важливо також забезпечити участь місцевих громад у туристичній діяльності, що дозволить їм отримувати користь від розвитку туризму, зокрема через створення нових робочих місць та підвищення рівня життя</p>

Сформовано автором за даними джерел: [17-19]

В умовах післявоєнного відновлення стратегічне планування туризму в Україні акцентує увагу на реконструкції та модернізації туристичної інфраструктури, яка зазнала значних пошкоджень. Відновлення транспортних зв'язків, відновлення та модернізація готелів, ресторанів та інших об'єктів послуг є пріоритетними напрямками. Стратегічне планування включає також впровадження сучасних технологій, які дозволяють підвищити якість обслуговування та забезпечити конкурентоспроможність українських туристичних напрямків на міжнародному рівні. Впровадження цифрових платформ для бронювання, використання мобільних додатків та систем штучного інтелекту для персоналізації туристичних послуг стають невід'ємною частиною стратегічної стратегії.

Сталий розвиток займає центральне місце в стратегічному плануванні туризму України, що передбачає баланс між економічними вигодами, соціальними потребами та збереженням природних і культурних ресурсів. Стратегія розвитку туризму акцентує увагу на екологічно чистих технологіях, розвитку екотуризму та підтримці місцевих громад, що забезпечує збереження біорізноманіття та культурної спадщини країни. Впровадження принципів сталого туризму сприяє не лише збереженню природного середовища, але й створенню умов для тривалого економічного зростання, що є важливим фактором для підтримки соціальної стабільності та добробуту населення.

Однією з важливих особливостей стратегічного планування є його орієнтація на розвиток внутрішнього туризму. В умовах зменшення міжнародних потоків туристів, внутрішній туризм набуває особливої важливості, оскільки він сприяє підтримці місцевої економіки та розвитку менш популярних регіонів. Стратегічні плани включають заходи щодо стимулювання внутрішніх подорожей, створення нових туристичних маршрутів, розвиток маловідомих туристичних напрямків та підвищення рівня обслуговування для українських туристів. Це дозволяє не лише збільшити обсяги внутрішнього туризму, але й сприяти соціальній інтеграції та культурному обміну між різними регіонами країни (рис.2.6).

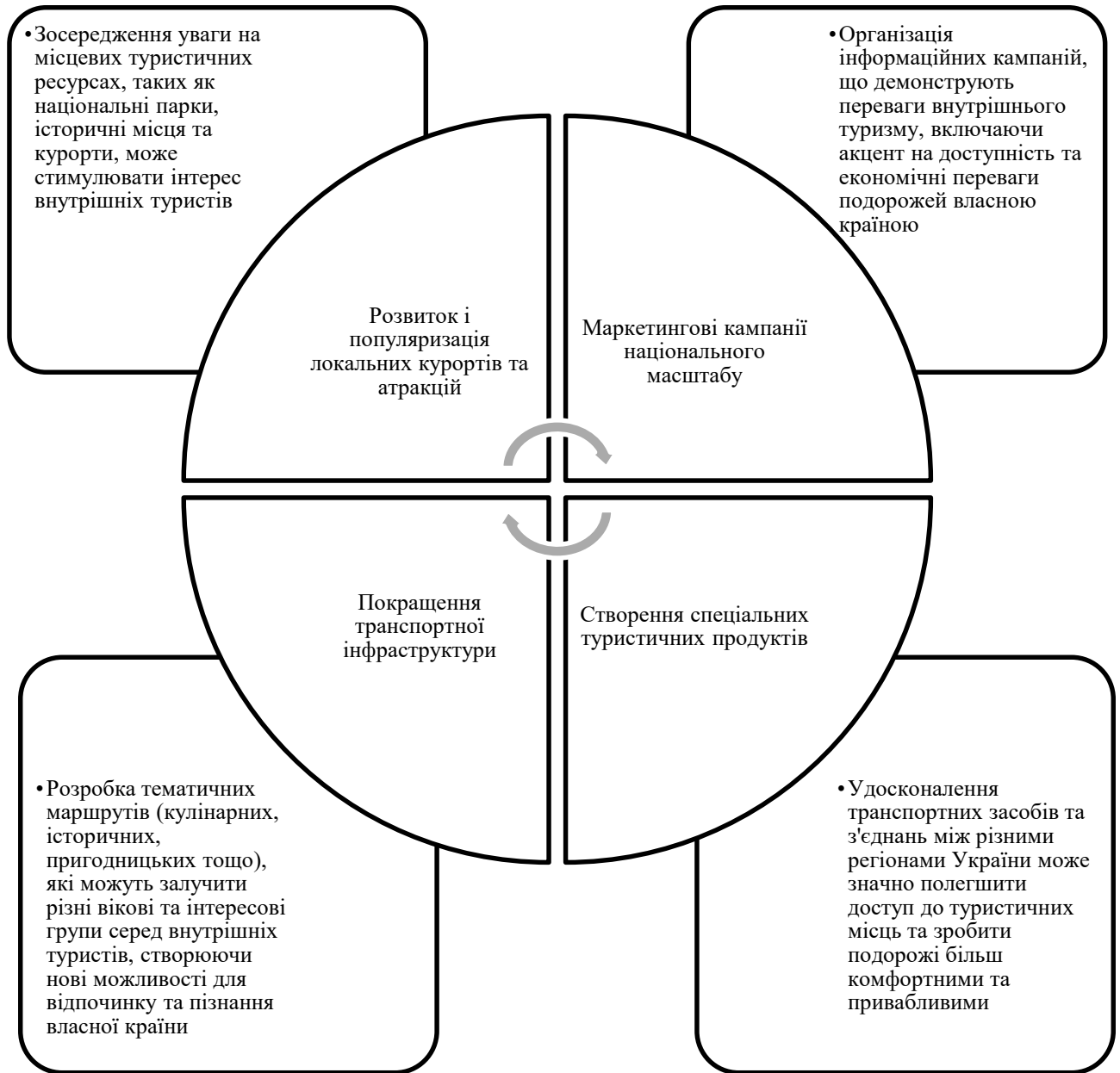

Рис.2.6. Переорієнтація на розвиток внутрішнього туризму в Україні

Сформовано автором

Стратегічне планування туризму в Україні неможливе без врахування аспекту інновацій та технологічного розвитку. Так, як вже було зазначено в першому розділі, інтеграція сучасних технологій в туристичну діяльність дасть можливість покращити рівень ефективності управління потоками туристів, оптимізувати та поліпшити процес обслуговування та сервісу, а також створити нові туристичні вектори та продукти. Всі ці елементи є критично важливими

для відновлення нормальної туристичної діяльності в Україні. Так, до прикладу, в реаліях нашої країни особливо актуальним буде застосування сучасних геоінформаційних систем, які дадуть можливість проводити детальний аналіз потоків туристів; а також технологій віртуальної реальності, через які буде формуватися інтерактивні туристичні маршрути. (рис.2.7).

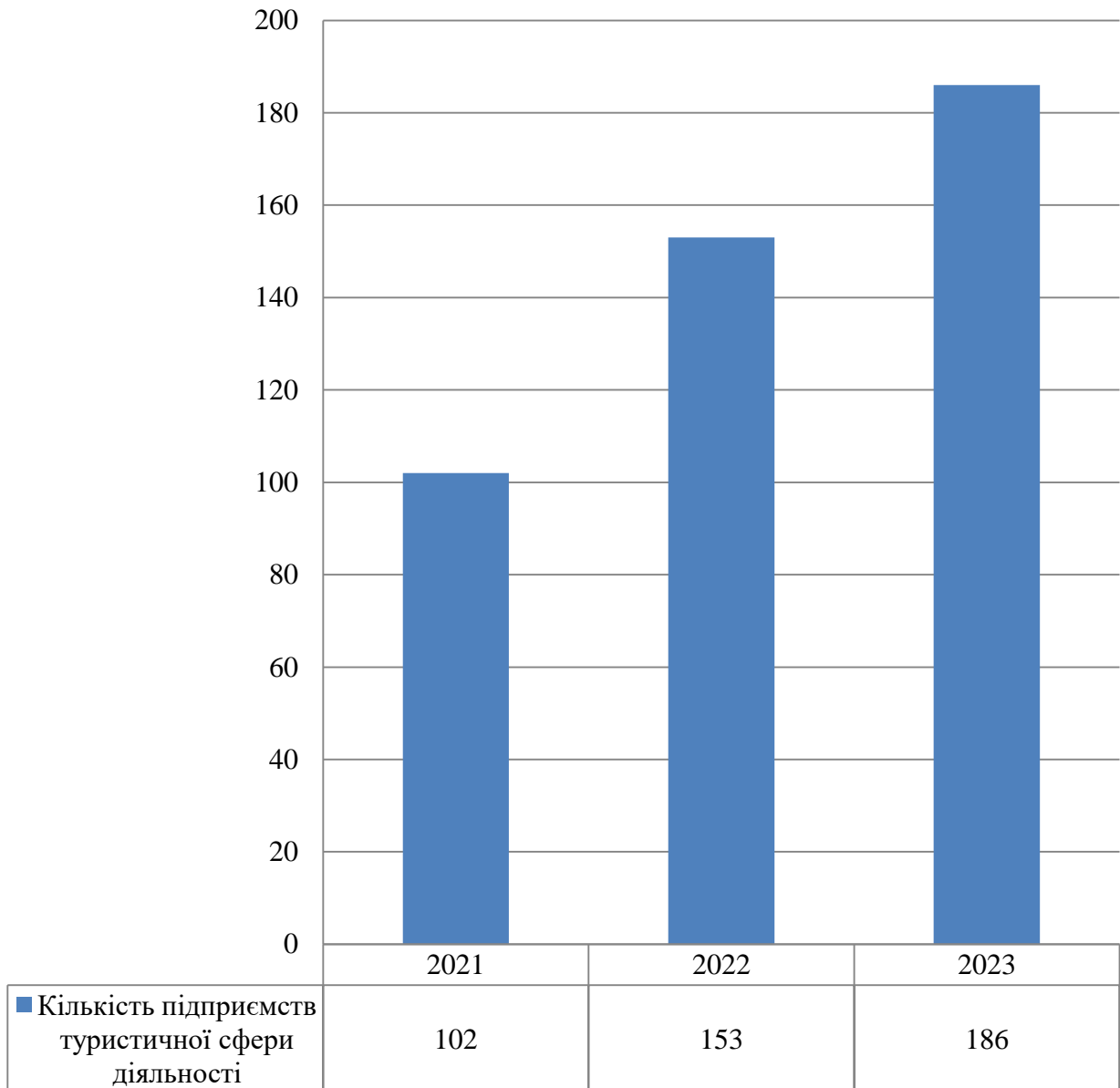

Рис.2.7. Кількість підприємств туристичної діяльності в Україні, що використовують системи штучного інтелекту, од.

Сформовано автором

Розвиток людського капіталу є також важливим елементом стратегічного планування туризму в Україні. Повномасштабне вторгнення спричинило значні людські втрати, що ще більше актуалізувало потребу у застосуванні

комплексного підходу до розвитку людського капіталу у всіх сферах суспільного життя країни, в тому числі і в туристичній сфері. Так, підготовка висококваліфікованих працівників є ключовим фактором для відновлення нормальної діяльності галузі, а також розвитку нових стандартів обслуговування та впровадження інноваційних практик. З огляду на це, будь-який комплексний стратегічний план повинен включати в себе заходи щодо покращення рівня кваліфікації працівників туристичної сфери, зокрема акцент повинен робитися на організації освітніх програм та активну співпрацю з міжнародними освітніми організаціями та установами, щоб забезпечити постійний обмін досвідом та знаннями.

З цього випливає наступний аспект стратегічного планування туризму в Україні, який полягає в міжнародній співпраці та просуванні України на світовій туристичній арені. Так, в цьому контексті важливим є активна участь у міжнародних виставках, конгресах, що стане ефективним маркетинговим інструментом у покращенні конкурентних позицій на глобальному туристичному ринку.

Наступним важливим напрямком є відновлення та подальше вдосконалення інфраструктурних об'єктів, які зазнали значного руйнування після початку повномасштабного вторгнення. Це повинно включати в себе такі ключові напрямки як відновлення та покращення транспортних комунікацій та розв'язок, відбудовування туристичних об'єктів. В цьому контексті також важливим є інтеграція сучасних систем управління та контролю, які б забезпечили більш ефективну експлуатацію та забезпечення ключових туристичних об'єктів інфраструктури.

В кінцевому, стратегічне планування туризму в Україні передбачає паралельну адаптацію сталих практик. Це включатиме в себе впровадження економічно чистих технологій та підходів, мета яких є формування такого принципу функціонування сфери туризму, за якого забезпечення економічних цілей гармонізувалось із потребами громади, а також принципами екологічної безпеки та мінімізації негативного антропогенного та техногенного впливу на

навколишнє середовище. В цьому контексті одним із шляхів інтеграції сталих практик може стати впровадження системи управління екологічними ризиками, розвитку екотуризму та підтримки місцевих ініціатив щодо раціонального використання природних ресурсів. Такі кроки зможуть забезпечити оптимальний баланс вигоди та екологічної доцільності, що може стати потужним фактором забезпечення сталого розвитку туризму по всій Україні.

Таким чином, питання стратегічного планування туризму в Україні є складним та полівекторним, оскільки його реалізація неодмінно буде стикатись з проблемами та наслідками повномасштабного вторгнення. З огляду на це, стратегічне планування туризму в Україні вимагає застосування комплексного підходу, що включало в себе застосування міждисциплінарного підходу, довгострокову інтеграцію на відновлення та розвиток, впровадження сучасних технологій, розвиток людського капіталу та акцентування на сталий розвиток та міжнародну кооперацію. Застосування стратегічного планування туризму в Україні дасть можливість не лише відновити нормальне функціонування та розвиток туристичної сфери, але і забезпечить інтеграцію практик сталого розвитку в дану галузь та буде сприяти відновленню та збереженню культурної спадщини України.

2.4. Інноваційні стратегії забезпечення екологічної безпеки через туристичну діяльність

Інноваційні стратегії забезпечення екологічної безпеки через туристичну діяльність передбачають впровадження сучасних технологій та методів, спрямованих на зменшення негативного впливу туризму на навколишнє середовище. Однією з таких стратегій є використання енергоефективних рішень та відновлюваних джерел енергії в туристичних об'єктах. Наприклад, готелі та курорти можуть впроваджувати системи сонячного та вітрового живлення, зменшуючи залежність від викопних видів палива та знижуючи вуглецевий слід. Крім того, застосування екологічно чистих матеріалів у

будівництві та обслуговуванні сприяє збереженню природних ресурсів і зменшенню відходів.

Ще однією важливою стратегією є розвиток екотуризму, який фокусується на збереженні природних екосистем та підтримці біорізноманіття. Екотуризм передбачає організацію подорожей у менш розвинені або охоронювані природні зони з мінімальним впливом на навколишнє середовище. Це включає створення екологічно орієнтованих маршрутів, підтримку місцевих ініціатив з охорони природи та залучення туристів до участі в волонтерських програмах з відновлення природних територій. Такий підхід не лише сприяє збереженню природи, але й забезпечує стійкий розвиток місцевих громад [11-13].

Впровадження цифрових технологій є ще одним аспектом інноваційних стратегій екологічної безпеки в туризмі. Використання мобільних додатків для моніторингу екологічного стану, систем управління відходами та енерговикористання дозволяє туристичним підприємствам ефективно контролювати свій вплив на довкілля. Наприклад, інтеграція систем розумного управління водопостачанням і електропостачанням допомагає оптимізувати споживання ресурсів та знизити витрати. Крім того, цифрові платформи можуть використовуватися для просування екологічно відповідального поведінки серед туристів, надаючи інформацію про екологічні ініціативи та заохочуючи до участі в програмах з охорони природи [22-24].

Освіта та підвищення обізнаності як туристів, так і місцевих жителів відіграють ключову роль у забезпеченні екологічної безпеки через туризм. Інноваційні освітні програми та кампанії можуть сприяти формуванню екологічної відповідальності та свідомого ставлення до природи. Організація семінарів, екскурсій з екологічною тематикою та інформаційних кампаній допомагає поширювати знання про важливість збереження навколишнього середовища. Активна участь громадськості у процесах прийняття рішень щодо розвитку туризму також забезпечує більш гармонійне співіснування між туристичною діяльністю та екологічними потребами регіону [55-57].

Задля забезпечення екологічної безпеки через туристичну діяльність можна впроваджувати новаторські підходи, які виходять за межі традиційних стратегій. Однією з таких ідей є розвиток кругової економіки в туристичному секторі. Це передбачає мінімізацію відходів та повторне використання ресурсів на всіх етапах туристичної діяльності. Наприклад, готелі можуть впроваджувати системи сортування та переробки сміття, використовувати біорозкладні матеріали для побутових потреб та стимулювати гостей до участі в екологічних ініціативах. Такий підхід не лише зменшує екологічний слід туристичних підприємств, але й сприяє формуванню відповідального ставлення до навколишнього середовища серед туристів. Виокремимо найбільш вагомні засади такого роду стратегії сьогодні [19-22]:

1. Впровадження системи замкнутого циклу ресурсів. Однією з ключових стратегій кругової економіки в туризмі є створення систем замкнутого циклу використання ресурсів. Це передбачає мінімізацію відходів через їх повторне використання та переробку. Наприклад, готелі можуть впроваджувати програми сортування сміття, де органічні відходи компостуються для використання в озелененні територій або передаються місцевим фермам. Пластикові та скляні пляшки можуть бути перероблені та використані для виробництва сувенірів або інших товарів, що продаються туристам. Такий підхід зменшує обсяги сміття, сприяє збереженню природних ресурсів та створює додаткові джерела доходу для підприємств.

2. Енергоефективні та відновлювані джерела енергії. Іншою важливою стратегією є перехід на енергоефективні технології та використання відновлюваних джерел енергії. Туристичні об'єкти можуть встановлювати сонячні панелі, вітрові турбіни або геотермальні системи опалення та охолодження. Крім того, впровадження енергоефективного освітлення, ізоляції будівель та систем управління енергоспоживанням дозволяє суттєво знизити витрати на електроенергію та зменшити вуглецевий слід. Наприклад, готелі можуть використовувати смарт-системи, які автоматично регулюють

освітлення та клімат-контроль залежно від присутності гостей, що оптимізує споживання енергії та знижує витрати.

3. Використання екологічно чистих матеріалів та технологій. Важливою складовою кругової економіки є застосування екологічно чистих матеріалів у будівництві та обслуговуванні туристичних об'єктів. Використання перероблених матеріалів, біорозкладних продуктів та екологічно безпечних засобів для прибирання допомагає зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Крім того, впровадження зелених технологій, таких як системи збору дощової води для поливу рослин або переробка сірцевих вод, сприяє більш сталому використанню ресурсів. Наприклад, ресторани можуть використовувати багаторазову посуду та упаковку, а також впроваджувати практики мінімізації харчових відходів через співпрацю з місцевими харчовими банками або організаціями.

4. Розвиток локальних екологічних ініціатив. Кругова економіка також передбачає активну співпрацю з місцевими громадами для підтримки екологічних ініціатив. Туристичні підприємства можуть фінансувати проекти з відновлення природних територій, підтримувати місцеві фермерські господарства або сприяти розвитку екологічних ремесел. Наприклад, готелі можуть організовувати програми підтримки місцевих виробників, використовуючи їхні продукти у своїх ресторанах та магазинах. Це не лише сприяє економічному розвитку регіону, але й зменшує екологічний вплив за рахунок зменшення транспортних витрат та підтримки стійких виробничих практик.

5. Освіта та залучення туристів до екологічних практик. Останньою, але не менш важливою стратегією є освіта туристів та залучення їх до екологічних практик. Туристичні компанії можуть проводити інформаційні кампанії, організовувати екологічні воркшопи та пропонувати програми волонтерства, де гості можуть брати участь у проектах з охорони природи. Наприклад, туристи можуть бути залучені до висаджування дерев, очищення пляжів або участі у наукових дослідженнях.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

Основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні є складним і багатогранним явищем, що виникає внаслідок сукупності внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на туристичну галузь. В умовах воєнного стану та наслідків пандемії, ці загрози стають ще більш виразними та вимагають ретельного аналізу для розробки ефективних стратегічних рішень. Однією з головних загроз є нестабільність та непередбачуваність ситуації, яка значно ускладнює планування та впровадження довгострокових інноваційних проєктів. В умовах воєнних дій, туристична інфраструктура зазнає серйозних пошкоджень, що призводить до значного зниження привабливості країни для іноземних туристів. Відновлення пошкоджених об'єктів вимагає значних фінансових ресурсів та часу, що ускладнює реалізацію нових інноваційних ідей та проєктів.

Пандемія COVID-19 створила додаткові виклики для туристичної галузі, спричинивши серйозні перебої в міжнародних подорожах та зменшення кількості туристів. Обмеження на пересування, введення карантинних заходів та зміни у споживчих вподобаннях призвели до необхідності швидкої адаптації туристичних підприємств до нових умов. Ці фактори стали перешкодою для впровадження інноваційних технологій та розробки нових туристичних продуктів, оскільки підприємства були змушені спрямовувати свої ресурси на виживання та підтримку поточної діяльності. Відсутність стабільного потоку туристів ускладнює інвестиції у розвиток нових технологій та інфраструктури, що є необхідним для інноваційного розвитку галузі (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Вплив пандемії COVID-19 на формування стратегії розвитку туризму в
Україні

Вплив	Характеристика впливу
Акцент на розвиток внутрішнього туризму	Пандемія обмежила міжнародні подорожі, що змусило українські туристичні підприємства звернути увагу на внутрішній ринок. Це сприяло розвитку локальних туристичних напрямків, таких як екотуризм, агротуризм та культурно-історичні маршрути. Наприклад, регіони Карпат, Буковини та Закарпаття отримали додаткову підтримку для покращення інфраструктури та просування своїх унікальних природних і культурних ресурсів серед українців
Впровадження цифрових технологій та безконтактних сервісів	Пандемія прискорила цифрову трансформацію туристичної галузі. В Україні було активно впроваджено безконтактні сервіси, такі як онлайн-бронювання, електронні квитки та мобільні додатки для управління туристичними послугами. Також зросла популярність віртуальних турів, які дозволяють потенційним туристам ознайомитися з визначними місцями без фізичної присутності
Посилення стандартів безпеки та гігієни	З метою забезпечення безпеки туристів та працівників галузі, українські туристичні підприємства були змушені переглянути та посилити стандарти безпеки та гігієни. Це включало впровадження нових протоколів дезінфекції, регулярне тестування персоналу, забезпечення соціальної дистанції та використання засобів індивідуального захисту
Розвиток стійкого та екологічного туризму	Пандемія підкреслила важливість стійкого розвитку та екологічної відповідальності. В Україні це призвело до збільшення уваги до екологічного туризму, який мінімізує негативний вплив на природу та сприяє її збереженню. Туристичні підприємства почали впроваджувати еко-дружні практики, такі як використання відновлюваних джерел енергії, зменшення відходів та підтримка місцевих екологічних ініціатив
Зміцнення партнерства між державним та приватним секторами	Пандемія показала необхідність тіснішої співпраці між урядом та приватним сектором для відновлення туристичної галузі. В Україні було створено різноманітні програми підтримки, включаючи фінансові гранти, субсидії та пільгові кредити для туристичних підприємств. Крім того, уряд ініціював спільні маркетингові кампанії для просування України як безпечного та привабливого туристичного напрямку

Сформовано автором

Фінансові обмеження виступають однією з найважливіших перешкод на шляху до впровадження інноваційних стратегій у туристичній сфері. Інновації вимагають значних інвестицій як на етапі розробки нових продуктів та послуг, так і під час їх впровадження та підтримки. В умовах обмеженого фінансування підприємства змушені обмежуватися мінімальними витратами, що суттєво знижує їхню здатність інвестувати в нові технології, модернізацію інфраструктури та розвиток персоналу. Без достатнього фінансового забезпечення інновації стають малоімовірними, що в свою чергу уповільнює розвиток галузі та знижує її конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Економічна нестабільність, яка виникла внаслідок воєнних дій та пандемії COVID-19, значно посилила фінансові обмеження у туристичній галузі. Воєнні конфлікти призвели до зростання витрат на оборону та відновлення інфраструктури, що зменшує можливості держави для фінансування підтримки туристичних ініціатив. Пандемія ж спричинила різке зниження кількості міжнародних туристів, що призвело до суттєвого скорочення доходів підприємств галузі. Ці фактори разом створили умови, за яких державні та приватні інвестиції в туристичну сферу значно зменшуються, ускладнюючи можливість здійснення довгострокових інноваційних планів.

Зменшення державних та приватних інвестицій має серйозні наслідки для розвитку туристичної галузі. Без належного фінансування підприємства не можуть реалізовувати проекти з модернізації інфраструктури, впровадження нових технологій або розвитку екологічно сталого туризму. Це призводить до зниження якості послуг, втрати конкурентних переваг та відтоку туристів до країн з більш розвиненою та інноваційною туристичною пропозицією. Крім того, відсутність інвестицій може призвести до зменшення робочих місць у галузі, що негативно впливає на місцеві економіки та соціальну стабільність регіонів, залежних від туризму (рис.3.1).

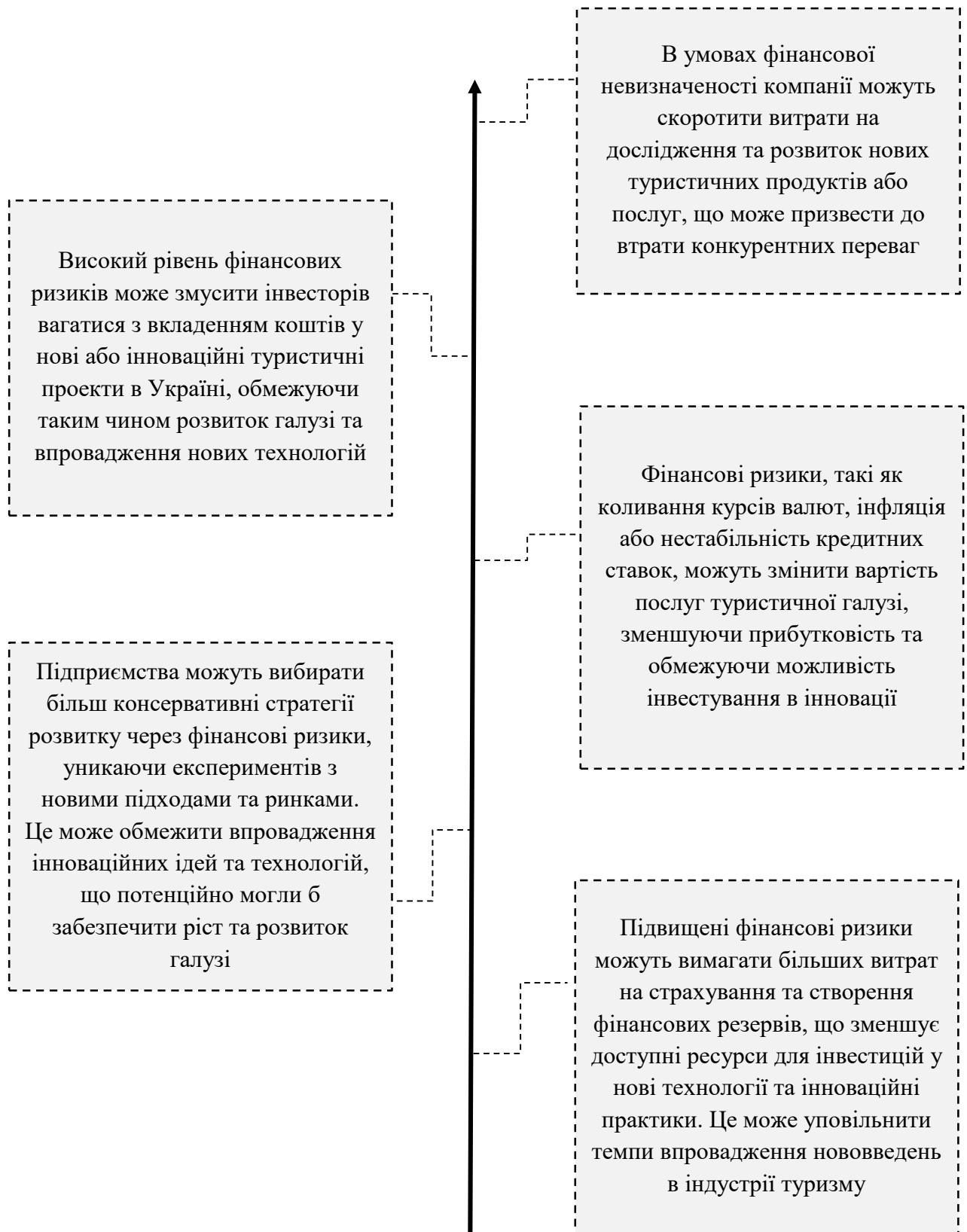

Рис.3.1. Вплив фінансових ризиків на формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

Сформовано автором

Соціальні фактори також відіграють важливу роль у формуванні загроз інноваційній стратегії розвитку туризму. В умовах воєнного стану та пандемії, населення стикається з підвищеним рівнем стресу, тривожності та невизначеності, що впливає на їхні споживчі поведінкові моделі. Зменшення довіри до безпеки подорожей, зміна пріоритетів у витратах та зменшення бажання подорожувати можуть суттєво вплинути на попит на туристичні послуги. Це створює додатковий тиск на туристичні підприємства, які повинні адаптувати свої пропозиції до нових потреб та очікувань споживачів, одночасно зберігаючи інноваційність своїх продуктів.

Технологічні виклики також є значущою загрозою для інноваційного розвитку туризму в Україні. Незважаючи на потенціал сучасних технологій, таких як штучний інтелект, віртуальна реальність та великі дані, їх впровадження в українській туристичній галузі зустрічає ряд перешкод. Це включає недостатній рівень технічної оснащеності підприємств, відсутність кваліфікованих кадрів для роботи з новітніми технологіями та обмежений доступ до інноваційних ресурсів. Без ефективного використання технологій, туристична галузь ризикує відстати від світових тенденцій та втратити конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Регуляторні бар'єри також сприяють загрозам інноваційного розвитку туризму. Недостатньо чітка та гнучка регуляторна база може ускладнювати впровадження нових технологій та бізнес-моделей у туристичну галузь. Відсутність стимулів для інновацій, складність процедур для реєстрації нових підприємств та обмеження у доступі до фінансових ресурсів можуть стримувати розвиток інноваційних ініціатив. Для подолання цих перешкод необхідно реформувати регуляторну систему, забезпечивши сприятливий інвестиційний клімат та підтримку інноваційних проектів з боку держави (рис.3.2).

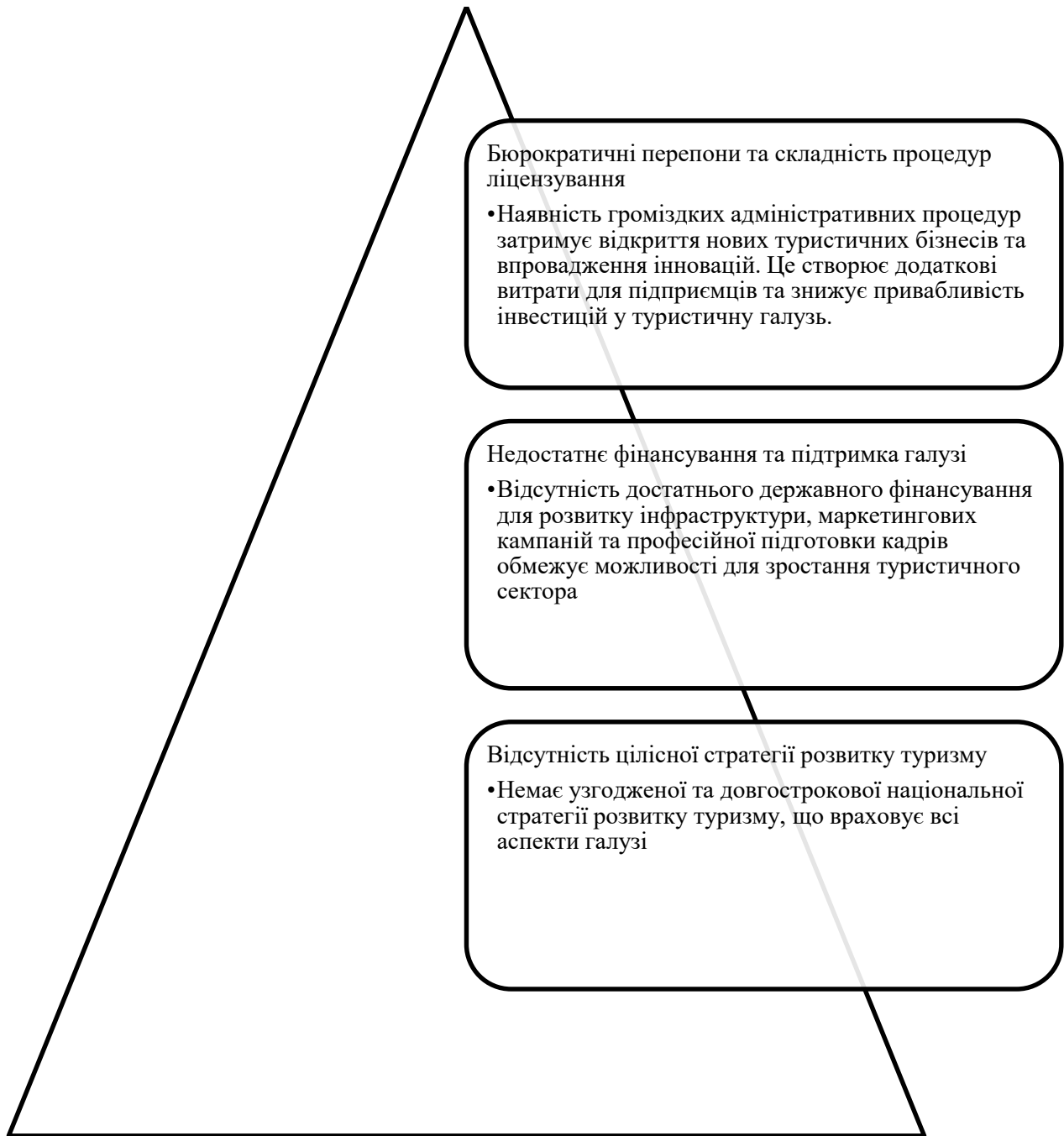

Рис.3.2. Неєфективне державне регулювання розвитку туризму в Україні

Сформовано автором

Культурні та екологічні аспекти також відіграють значну роль у формуванні загроз інноваційній стратегії. Збереження культурної спадщини та природних ресурсів є важливими складовими стратегії сталого розвитку туризму. Однак, інноваційні проекти можуть спричиняти додаткове навантаження на ці ресурси, якщо не будуть враховуватися екологічні та соціальні аспекти. Це може призвести до деградації природного середовища,

втрати культурної унікальності та зниження якості туристичних послуг, що, в свою чергу, негативно вплине на привабливість країни для туристів .

Взаємодія між різними секторами економіки також може створювати загрози для інноваційного розвитку туризму. Недостатня координація між державними структурами, приватним сектором та місцевими громадами може призводити до дублювання зусиль, неефективного розподілу ресурсів та відсутності загальної стратегії розвитку. Це ускладнює реалізацію комплексних інноваційних проектів та знижує їхню ефективність.

У контексті глобальних тенденцій, таких як зміна клімату, демографічні зміни та економічні коливання, туристична галузь України стикається з додатковими викликами, які потребують інтегрованого підходу до стратегічного планування. Адаптація до вищезазначених змін вимагає застосування сучасного та адаптивного підходу, який би включав заходи щодо швидкого та ефективного реагування на будь-які зміни, виклики та інші фактори. Формування такого підходу вимагає великих ресурсних видатків та інтеграції сучасних технологій та методів управління. Лише така діяльність дасть можливість туристичній сфері України не лише адаптуватись до динамічного зовнішнього середовища, але і продовжити свій розвиток та покращувати туристичний потенціал на світовій арені.

Таким чином, формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні стикається з численними загрозами, що виникають внаслідок воєнного стану, пандемії, фінансових обмежень, соціальних змін, технологічних викликів, регуляторних бар'єрів, культурних та екологічних аспектів, а також недостатньої координації між різними секторами. Подолання цих загроз потребує комплексного підходу. Це включає в себе як кардинальне реформування існуючого статичного нормативно-правового забезпечення, дослідження та подальша інтеграція сучасних технологій, покращення кадрового потенціалу, а також інтеграції сталих практик в туристичну діяльність, формуючи при цьому нові вектори та типи туризму, що враховуватиме економічні, соціальні та екологічні виміри. При цьому не можна

забувати про безпековий аспект, який може погіршуватись через активне впровадження інновацій. Лише через ефективне управління цими факторами можливо забезпечити успішну реалізацію інноваційної стратегії, сприяючи відновленню та подальшому розвитку туристичної галузі України.

3.2. Інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму

Інтегрування цифрових технологій у сферу туризму України є одним із ключових аспектів для реалізації інноваційної стратегії розвитку галузі. Сучасні цифрові рішення, такі як мобільні додатки, системи управління клієнтськими відносинами (CRM), штучний інтелект та аналітика великих даних, дозволяють туристичним підприємствам підвищити якість послуг, оптимізувати внутрішні процеси та краще розуміти потреби клієнтів. Наприклад, використання мобільних додатків для бронювання послуг та інтерактивних карт може значно покращити досвід туристів, забезпечуючи зручність та швидкість обслуговування. Таким чином, цифрові технології стають невід'ємною частиною стратегії розвитку, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності українського туризму на внутрішньому та міжнародному рівнях.

Інтеграція цифрових технологій відіграє вирішальну роль у відновленні туристичної галузі після кризи, спричиненої пандемією COVID-19 та воєнними діями. Цифрові інструменти дозволяють швидко адаптуватися до змін у поведінці споживачів та нових умовах ринку. Наприклад, онлайн-платформи для віртуальних турів та безконтактні сервіси бронювання стали невід'ємною частиною відновлення туризму, забезпечуючи безпеку та зручність для туристів. Крім того, цифрові технології сприяють залученню нових сегментів ринку, таких як цифрові номади та віддалені працівники, які шукають гнучкі умови для подорожей. Таким чином, цифрова трансформація стає основою для

стабільного відновлення та подальшого зростання туристичної галузі в Україні (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Ключові причини використання цифрових технологій для інноваційного розвитку туризму в Україні

Причини	Сутність
Підвищення ефективності та оптимізація процесів	Використання цифрових технологій дозволяє значно підвищити ефективність роботи туристичних підприємств та оптимізувати внутрішні процеси. Наприклад, системи управління клієнтськими відносинами (CRM) допомагають відстежувати та аналізувати поведінку туристів, що дозволяє краще задовольняти їхні потреби та покращувати якість обслуговування
Збільшення конкурентоспроможності на міжнародному рівні	Впровадження цифрових технологій дає можливість українському туризму конкурувати на світовій арені. Сучасні цифрові інструменти, такі як віртуальна та доповнена реальність, дозволяють створювати унікальні та привабливі туристичні продукти, які можуть залучити міжнародних туристів
Покращення досвіду туристів та підвищення їхньої задоволеності	Цифрові технології дозволяють створювати більш персоналізований та інтерактивний досвід для туристів, що підвищує їхню задоволеність та лояльність. Наприклад, мобільні додатки можуть надавати туристам інформацію в режимі реального часу про визначні місця, ресторани, заходи та транспорт, що значно спрощує планування подорожі
Забезпечення стійкості та адаптації до змін	Цифрові технології відіграють ключову роль у забезпеченні стійкості туристичної галузі та її здатності адаптуватися до змінних умов ринку. Використання систем моніторингу та аналізу даних дозволяє прогнозувати зміни в попиті та швидко реагувати на непередбачувані ситуації, такі як економічні кризи або природні катастрофи

Сформовано автором

Однією з основних переваг інтеграції цифрових технологій є покращення доступності та зручності туристичних послуг. Впровадження онлайн-платформ для бронювання готелів, авіаквитків, екскурсій та інших туристичних продуктів дозволяє туристам легко планувати свої подорожі, порівнювати різні пропозиції та здійснювати покупки в реальному часі. Це не лише підвищує рівень задоволеності клієнтів, але й сприяє збільшенню обсягів продажів та підвищенню доходів туристичних підприємств. Українські туристичні компанії можуть використовувати сучасні системи управління бронюваннями, які інтегрують різні послуги та пропозиції, створюючи комплексні туристичні пакети, що відповідають потребам різних сегментів ринку.

Використання великих даних (big data) та аналітики є ще одним важливим напрямком цифрової трансформації туризму. Аналіз великих обсягів даних про поведінку туристів, їхні уподобання та тенденції дозволяє підприємствам більш точно прогнозувати попит, оптимізувати маркетингові кампанії та підвищувати ефективність управління ресурсами. Українські туристичні компанії можуть впроваджувати системи аналітики, що дозволяють збирати та обробляти дані з різних джерел, таких як соціальні мережі, мобільні додатки та веб-сайти, забезпечуючи глибоке розуміння потреб та очікувань своїх клієнтів. Це дозволяє створювати персоналізовані пропозиції, що відповідають індивідуальним запитам туристів, тим самим підвищуючи їхню лояльність та задоволеність.

Віртуальна та доповнена реальність (VR та AR) відкривають нові горизонти для туристичної галузі, дозволяючи створювати інтерактивні та захоплюючі досвіди для туристів. Впровадження VR-технологій у маркетингові кампанії дозволяє потенційним туристам попередньо ознайомитися з туристичними напрямками, культурними об'єктами та природними красотами України, що стимулює їхній інтерес до подорожей. AR-технології можуть бути використані для створення інтерактивних туристичних маршрутів, де туристи отримують додаткову інформацію про об'єкти, які вони відвідують, через свої смартфони або спеціальні окуляри. Такий підхід буде не

лише покращувати рівень залученості туристів, але і зробити їх враження від подорожі більш яскравими.

В цьому контексті корисним буде використання мобільних додатків, які вже багато років застосовуються різними країнами для розвитку та управління туристичною діяльністю. Саме мобільні додатки в значній мірі полегшать подорож туристів, даючи можливість останнім планувати та організовувати подорож більш комфортно для себе. В цьому контексті важлива роль відводиться українським туристичним підприємствам, які б займалися розробкою спеціалізованих додатків, через які туристи будуть отримувати інформацію про туристичні маршрути, пам'ятки, заклади харчування, готелі та інші важливі туристичні об'єкти (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Можливості мобільних додатків в інноваційному розвитку туризму

Можливості	Сутність
Персоналізація та покращення користувацького досвіду	Мобільні додатки дозволяють створювати персоналізовані пропозиції та рекомендації для туристів на основі їхніх уподобань, попередніх подорожей та поведінкових даних. Наприклад, додатки можуть аналізувати місця, які користувачі відвідують найчастіше, і пропонувати подібні визначні пам'ятки, ресторани чи заходи
Інтерактивні карти та навігація	Інтерактивні карти є однією з найпопулярніших функцій мобільних додатків для туризму. Вони забезпечують туристам зручну навігацію по містах та визначних місцях, надаючи детальну інформацію про маршрути, транспортні засоби та цікаві об'єкти поблизу
Безконтактні сервіси та забезпечення безпеки	У контексті постпандемійного світу безконтактні сервіси набули особливого значення. Мобільні додатки дозволяють туристам здійснювати бронювання, оплати та отримувати квитки без необхідності фізичної взаємодії з персоналом. Це не лише підвищує зручність, але й сприяє забезпеченню безпеки користувачів

Сформовано автором

Наступною цифровою технологією, яка має значний потенціал для розвитку туризму в Україні є Інтернет речей (IoT). Використання IoT-пристроїв на базі готельно-ресторанних комплексів, закладів інформаційної підтримки та інших об'єктів обслуговування та забезпечення туристів, дасть можливість в значній мірі автоматизувати процеси обслуговування, раціоналізувати використання енергетичних ресурсів, а також підвищити рівень комфорту для туристів. Так, до прикладу використання розумних систем освітлення з датчиками світла та руху, а також систем опалення з датчиками температури, дасть можливість автоматично регулювати освітлення та опалення до потреб гостей. Не менш важливими є системи безпеки для відвідувачів та персоналу. Окрім того, устаткування IoT може використовуватись для збору даних та формування звітів про використання ресурсів, тим самим даючи туристичному підприємству можливості до більш ефективного стратегічного планування, з урахуванням помилок та прогалин минулого.

Окрім того застосування можуть знайти і блокчейн-технології, використання яких дасть можливість забезпечити прозорість, безпеку, швидкість та ефективність фінансових трансакцій в секторі туризму України. Так, блокчейн-технології можуть бути використані для більш ефективної та прозорої обробки платежів та бронювання, при цьому знижуючи ризики шахрайських дій та підвищуючи рівень довіри туристів до національної системи туристичного обслуговування.

Ще одним цікавим аспектом використання блокчейн-технології є те, що останні можуть бути застосована як основа для формування децентралізованих платформ, які дають можливість туристичним підприємствам проводити пряму інтеракцію з перспективними туристами, при цьому уникаючи потреби звертатись за послугами туристичних посередників та агентів. Така діяльність буде зменшувати собівартість туристичної подорожі і дасть можливість охопити більші туристичні групи.

Також важливо створити сприятливий інвестиційний клімат для розвитку цифрових технологій у туризмі. Це може включати державні програми підтримки, податкові стимули для інвесторів, а також сприяння партнерствам між державним та приватним секторами для спільного фінансування інноваційних проектів. Залучення іноземних інвесторів та міжнародних технологічних компаній може значно прискорити процес цифрової трансформації туризму в Україні, забезпечуючи доступ до передових технологій та досвіду.

Іншим важливим аспектом є забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних туристів. В умовах зростання цифровізації туризму збільшується й ризик кібератак та витоку конфіденційної інформації. Українські туристичні підприємства повинні впроваджувати сучасні системи захисту даних, дотримуватися міжнародних стандартів кібербезпеки та забезпечувати належний рівень захисту персональних даних клієнтів, що є необхідним для підтримки довіри та лояльності туристів.

Ще одним напрямком удосконалення є розвиток інтегрованих систем управління туристичними потоками, які дозволяють оптимізувати розподіл туристів по різних напрямках та уникати перевантаження популярних місць. Використання геоінформаційних систем та аналітичних інструментів дозволяє здійснювати моніторинг туристичних потоків в режимі реального часу, прогнозувати їхні зміни та приймати оперативні рішення для покращення управління туристичними ресурсами. Це сприяє підвищенню якості туристичного досвіду, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та забезпеченню рівномірного розподілу економічних вигод між різними регіонами країни (рис.3.3).

Вплив зовнішнього середовища

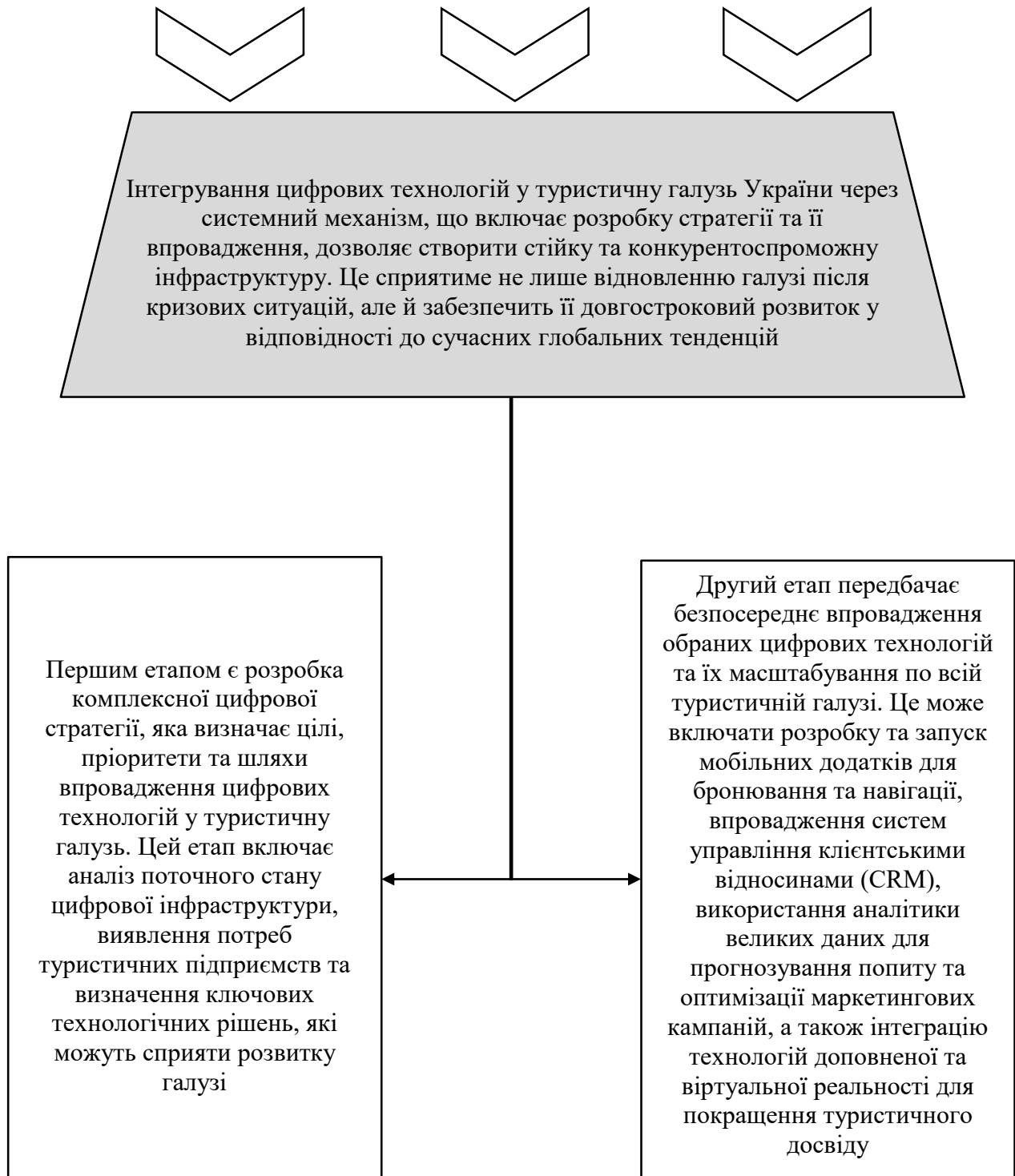

Рис.3.3. Механізм інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму

Сформовано автором

В процесі інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму необхідним кроком є формування ефективної співпраці між різними суб'єктами туристичної сфери. Це включає в себе формування комунікації між державними інституціями, приватним сектором, представниками місцевої громади, а також міжнародними організаціями та агентами. Так, в цьому контексті можлива реалізація спільних проектів, обміну досвідом та найбільш успішними технологіями. Окрім того, така співпраця буде сприяти формуванню уніфікованих стандартів, які стосуються цифрових технологій, що в кінцевому буде давати можливість більш раціонально використовувати наявні ресурси, формувати нові туристичні напрямки та вектори.

Так, до прикладу, формування публічно-приватних партнерств між державними інституціями та технологічними компаніями буде сприяти створенню інноваційних платформ для управління туристичними потоками та внутрішніми даними, роблячи діяльність туристичної сфери більш прозорою та стабільною з точки зору національної безпеки. В той час як співпраця з міжнародними організаціями дасть можливість українським туристичним підприємствам більш оперативно та простіше адаптувати найбільш успішні цифрові технології до українських реалій.

Одним із ефективних та вже перевірених досвідом зарубіжних країн способом інтеграції цифрових технологій в сферу туризму є формування спеціалізованих інноваційних центрів та хабів, в яких будуть працювати фахівці з різних сфер, включаючи ІТ, управління, економіку, маркетинг, екологію та інші. Такі центри можуть стати початковою точкою до формування цілісної системи щодо оперативного формування інноваційних технологічних рішень. Окрім того, в даних центрах можуть проводитись різноманітні дослідження та тестування інноваційних проектів, які б відповідали тенденціям розвитку та потребам туристичної галузі.

В цьому контексті особлива увага повинна приділятися цифровим технологіям, в основі яких лежить діяльність щодо екологізації діяльності туристичної сфери. Так, застосування сучасних цифрових інструментів в розвинутих країнах є особливо ефективне для моніторингу екологічного впливу туристичних потоків, формування раціональної системи поводження та утилізації з відходами та принципами енергоспоживання. Поряд з тим, забезпечення екологічності через використання цифрових технологій також можливе в контексті формування уніфікованих екологічних стандартів та сертифікацій, які будуть в перспективі зменшувати негативний вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище. Такий вектор використання цифрових технологій не лише дасть можливість раціоналізувати використання природних ресурсів, але і підвищить репутацію нових туристичних напрямків для екологічно свідомих туристів, які обирають екотуризм на противагу усталеним видам.

В кінцевому слід зазначити, що сучасні цифрові технології можуть бути використані для туристичної сфери України для підвищення рівня прозорості та довіри. Так, використання сучасних блокчейн-технологій та моніторингових аналітичних систем можливе не лише в контексті забезпечення безпеки фінансових трансакцій, але і всієї туристичної діяльності, при цьому уникаючи можливості шахрайської діяльності. Це буде формувати позитивний імідж України на світовій туристичній арені, оскільки питання забезпечення та гарантування всіх видів безпеки є критичним для відновлення нормальної туристичної діяльності. Таким чином, питання інтегрування цифрових технологій у реалізацію інноваційної стратегії розвитку туризму України є важливим елементом та має ряд позитивних наслідків для післявоєнного відновлення. Але в той же час, даний процес є складним та вимагає застосування комплексного підходу.

3.3 Удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

Удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні є критично важливим завданням, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Цей процес вимагає всебічного підходу, що охоплює різні аспекти туристичної галузі, включаючи економічні, соціальні, культурні та екологічні чинники. Однією з основних задач є інтеграція різноманітних інноваційних підходів, які не обмежуються лише цифровими технологіями, але також включають розвиток культурної спадщини, сталий туризм, підтримку місцевих громад та модернізацію інфраструктури.

Потреба в удосконаленні механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні виникає з огляду на численні виклики та зміни, спричинені війною. Ці обставини вимушують туристичну галузь адаптуватися до нових реалій, впроваджувати новітні підходи та забезпечувати стійке відновлення після кризових періодів. Удосконалення стратегічного планування є необхідним для ефективного реагування на наслідки війни, а також для використання можливостей, що з'являються у поствоєнний період.

Перш за все, війна спричинила значні економічні втрати та зменшення туристичних потоків як з боку внутрішніх, так і іноземних туристів. Зниження кількості туристів призвело до зменшення доходів туристичних підприємств, що, у свою чергу, вплинуло на місцеві економіки, особливо в регіонах, де туризм є ключовим джерелом прибутку. Удосконалення стратегічного планування дозволяє розробити ефективні методи залучення туристів, створення нових туристичних продуктів та підвищення конкурентоспроможності українських туристичних напрямків на міжнародному ринку. Це необхідно для швидкого відновлення економічного впливу туризму та забезпечення стабільного зростання галузі в умовах поствоєнної реальності (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Ключові потреби в удосконаленні формування інноваційної стратегії
розвитку туризму в Україні

Розвиток цифрової інфраструктури та технологій		
<p>Для успішної інтеграції цифрових технологій у туристичну галузь необхідно забезпечити високошвидкісний та стабільний інтернет-зв'язок у всіх туристичних регіонах України. Це включає модернізацію існуючих мереж, встановлення нових точок</p>	<p>Туристичні компанії потребують сучасних систем управління (ERP-системи), які дозволять ефективно керувати операційною діяльністю, обробляти бронювання, управляти ресурсами та аналізувати дані. Це сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємств та покращенню якості обслуговування туристів</p>	<p>Створення інтуїтивно зрозумілих та функціональних мобільних додатків, які надають інформацію про туристичні об'єкти, маршрути, послуги та заходи в режимі реального часу, є необхідним для покращення туристичного досвіду. Такі додатки можуть включати функції бронювання, інтерактивні карти, рекомендації та персоналізовані пропозиції, що підвищать задоволеність туристів та їхню лояльність</p>
Підвищення кваліфікації та розвиток людського капіталу		
<p>Для ефективного використання нових технологій у туристичній галузі необхідно проводити регулярні тренінги та освітні курси для працівників туристичних підприємств. Це дозволить підвищити їхню кваліфікацію, ознайомити з новітніми інструментами та методиками, а також сприятиме впровадженню інноваційних підходів у повсякденну роботу</p>	<p>Співпраця туристичних компаній з університетами та іншими освітніми закладами може сприяти створенню спеціалізованих програм підготовки кадрів. Це включає стажування, практичні заняття та спільні дослідницькі проекти, які допоможуть студентам отримати необхідні навички та знання для роботи в інноваційній туристичній галузі</p>	<p>Для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу у туризмі необхідно впровадити програми підтримки, які включають фінансову допомогу, консультації з питань бізнес-планування та впровадження інновацій. Це дозволить підприємцям впроваджувати нові технології, покращувати якість послуг та розширювати свої бізнес-можливості</p>

Сформовано автором

Удосконалення формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні вимагає комплексного підходу, зосередженого на розвитку цифрової інфраструктури та технологій, а також на підвищенні кваліфікації та розвитку людського капіталу. Реалізація цих ключових потреб сприятиме створенню конкурентоспроможної та стійкої туристичної галузі, здатної ефективно реагувати на сучасні виклики та використовувати нові можливості на світовому ринку.

Не можна забувати про те, що війна призвела до значних руйнувань різних видів та об'єктів інфраструктури, в тому числі і туристичної. Так, за роки війни вже пошкоджено чи навіть повністю зруйновано велику кількість готельно-ресторанних комплексів, транспортних вузлів та об'єктів історико-культурної спадщини. З огляду на це, відновлення та подальша модернізація існуючої туристичної інфраструктури буде виступати ключовим елементом для покращення туристичної привабливості країни. Інноваційна стратегія розвитку туризму буде ефективною не лише в контексті покращення бренду країни на туристичній арені, але і дасть можливість реконструювати туристичні об'єкти у відповідності до сучасних технологій та екологічно безпечних рішень. Це дасть можливість більш раціонально використовувати природні та енергетичні ресурси.

В цьому контексті важливим є акцентувати увагу на відновленні об'єктів історико-культурної спадщини, які були знищені чи пошкоджені внаслідок повномасштабного військового вторгнення та років постійних обстрілів всієї території країни. Україна з давніх давен має багатий історико-культурний потенціал, який демонструє століття активного розвитку культури, мистецтва освіти, науки та інших сфер країни. Існування даної історико-культурної спадщини є основою не лише для туристичної діяльності, але і базисом історичної пам'яті та культурної свідомості.

З огляду на це, критично важливим елементом в контексті нашого дослідження є відновлення історичних пам'яток та реставрація архітектурних об'єктів. Такий підхід буде не лише відновлювати туристичну діяльність, але і

зміцнювати національну свідомість та розвиватиме місцеві громади в такий спосіб, щоб забезпечити сталий розвиток регіону

Ключовим аспектом є також підтримка місцевих громад та розвиток регіонального туризму. Включення місцевих жителів у процес планування та розвитку туризму дозволяє враховувати їхні потреби та інтереси, сприяючи створенню автентичних туристичних продуктів. Підтримка місцевих підприємств, розвиток ремісництва та організація навчальних програм для підвищення кваліфікації працівників сприяють економічній стабільності регіонів та створенню нових робочих місць. Це також допомагає уникнути концентрації туристичних потоків у великих містах, розподіляючи економічні вигоди рівномірніше по всій країні.

Модернізація інфраструктури є ще одним важливим елементом інноваційної стратегії. Відновлення транспортних зв'язків, модернізація готелів, ресторанів та інших об'єктів послуг сприяє підвищенню рівня обслуговування туристів та покращенню їхнього досвіду. Інвестиції в інфраструктуру повинні бути спрямовані не лише на реконструкцію пошкоджених об'єктів, але й на впровадження сучасних технологій, які забезпечують комфортні та безпечні умови для відвідувачів. Наприклад, розвиток безпечних транспортних систем, використання енергоефективних матеріалів у будівництві та впровадження систем управління відходами сприяє створенню привабливого та стійкого туристичного середовища.

Розвиток нових форм та видів туризму також є важливою складовою інноваційної стратегії. Впровадження агротуризму, гастрономічного туризму, медичного туризму та wellness-туризму дозволяє диверсифікувати туристичну пропозицію та залучати різні сегменти ринку. Агротуризм, наприклад, сприяє розвитку сільських регіонів, дозволяючи туристам взаємодіяти з місцевими фермерськими господарствами та дізнаватися про традиційні методи господарювання. Гастрономічний туризм пропонує унікальні кулінарні досвіди, пов'язані з традиційною українською кухнею, що робить подорожі більш різноманітними та цікавими для туристів (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Шляхи інноваційного розвитку нових форм туризму в Україні

Форма	Шлях розвитку
Екотуризм	<p>Екотуризм набуває все більшої популярності серед свідомих туристів, які прагнуть насолоджуватися природою без шкоди для навколишнього середовища. Інноваційний розвиток екотуризму в Україні може включати впровадження екологічних маршрутів, що охоплюють заповідні території, національні парки та біосферні резервації. Використання мобільних додатків для навігації та надання інформації про екологічні стандарти допоможе туристам відповідально ставитися до природи</p>
Медичний туризм	<p>Медичний туризм відкриває нові можливості для України як напрямку високоякісних та доступних медичних послуг. Інноваційний розвиток цього сегменту може включати створення інтегрованих медичних кластерів, де поєднуються лікування, відновлення та рекреаційні послуги. Використання телемедицини для попередніх консультацій та постопераційного нагляду дозволить залучити міжнародних пацієнтів без необхідності їх постійного перебування в країні</p>
Культурно-історичний туризм	<p>Культурно-історичний туризм має великий потенціал для розвитку завдяки багатій історії та культурній спадщині України. Інноваційні шляхи розвитку цього напрямку можуть включати створення інтерактивних екскурсій з використанням технологій доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR), що дозволяють туристам зануритися у минуле та пережити історичні події. Розробка мобільних додатків, що надають інформацію про культурні пам'ятки, музеї та історичні місця, сприятиме зручності планування подорожей та покращенню туристичного досвіду.</p>
Агротуризм	<p>Агротуризм пропонує унікальний досвід життя в сільській місцевості, дозволяючи туристам ознайомитися з сільським господарством, традиційними ремеслами та місцевою кухнею. Інноваційний розвиток агротуризму в Україні може включати впровадження сучасних технологій управління фермами, таких як інтернет речей (IoT) для моніторингу стану рослин та тварин, що підвищить ефективність та стійкість аграрних підприємств</p>

Сформовано автором

Реалізація інноваційної стратегії також має включати в себе аспект розвитку системи управління та координації щодо туристичної діяльності. В цьому контексті важливим є формування ефективних механізмів комунікації та організації спільної діяльності між державними структурами, приватним сектором, представниками місцевих громад, а також іншими зацікавленими сторонами. Ефективна реалізація такої комунікації буде сприяти гармонійному розвитку туристичної галузі, обміну інформації та отриманні оперативного зворотного зв'язку. Так, за умови оперативного отримання зворотного зв'язку реалізація туристичних проєктів буде легша у спільному плануванні та реалізації.

З цього випливає, що подальший розвиток та ефективне впровадження досліджуваної інноваційної стратегії неможливе без активної участі та підтримки державного регулятора. В цьому контексті важливою є впровадження державних програм фінансової, нормативно-правової та консультативної підтримки інноваційних проєктів, формування державних механізмів стимулювання іноземних інвестицій в туристичну сферу, а також підтримання будь-яких науково-теоретичних ініціатив щодо розвитку досліджуваного питання. Держава може спрямувати свої зусилля на відновлення та розвитку туристичної та супутньої інфраструктури, підтримувати інноваційні наукові дослідження та сприяти ефективній кооперації між вітчизняними, міжнародним науковим співтовариством та туристичним сектором

Окрім цього, надалі актуальним питанням є забезпечення високого рівня сервісу та обслуговування туристів. Для цього важливим кроком буде організація професійної підготовки та курсів підвищення кваліфікації кадрів в туристичній сфері. Метою такої підготовки повинно стати підвищення якості обслуговування туристів, в контексті вивчення та освоєння сучасних стандартів та норм, а також особистісного розвитку працівників туристичної сфери, що включає в себе розвиток комунікаційних навичок, здатності креативного мислення та можливості ефективної професійної діяльності навіть

у кризових ситуаціях. Для цього важливим є організація освітніх програм та тренінгів, а також обмін досвідом з міжнародними партнерами (рис.3.4).

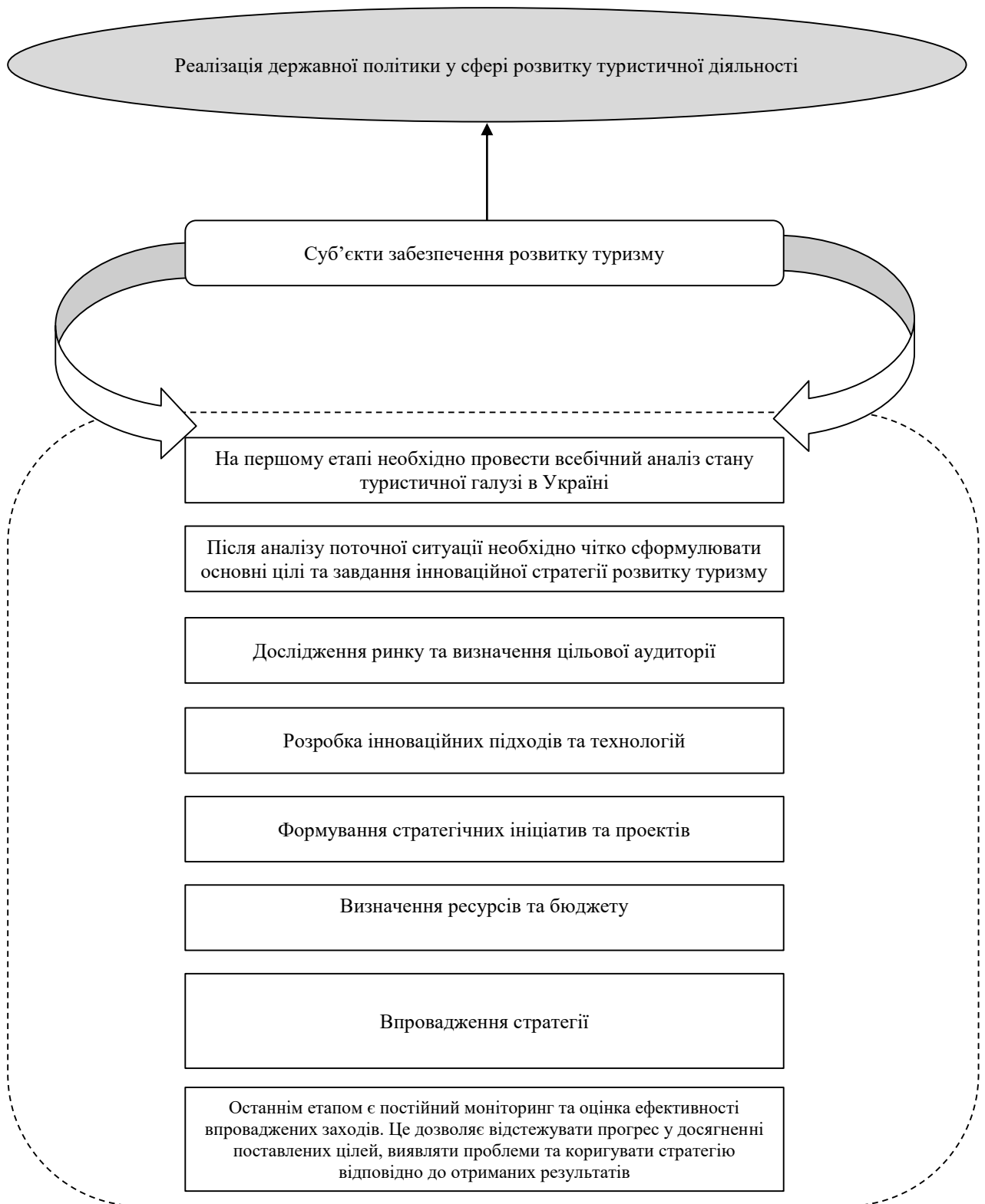

Рис.3.4. Механізм формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні

Сформовано автором

Не менш важливим елементом є розвиток та постійне вдосконалення системи моніторингу та оцінки ефективності процесу реалізації стратегії на всіх її етапах. Так, проведення регулярного аналізу показників та отримання деталізованого рекурентного зв'язку від туристів та агентів дасть можливість виявити та проаналізувати слабкі місця чи недоліки, після чого проводячи корекційні заходи чи впроваджувати необхідні зміни для забезпечення постійного покращення процесу надання туристичних послуг та інфраструктури. Це буде сприяти підвищенню рівня гнучкості сформованої стратегії та її здатності більш оперативно та ефективно реагувати на нові виклики та можливості.

З огляду на це, процес удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні є складним та комплексним, а також вимагає від управлінського складу вживати інтегрований підхід, який буде включати в себе відновлення та наступне забезпечення історико-культурної спадщини, розвитку сталих практик та екологічно орієнтованих видів туризму. Окрім того, досліджуваний механізм повинен включати в себе відновлення пошкодженої чи побудову нових об'єктів туристичної та супутньої інфраструктури, інтеграцію численних професійно-орієнтованих курсів та програм підготовки кадрів туристичної сфери, які б володіли не лише спеціалізованими знаннями, але і мали б високий рівень комунікаційної компетенцій та здатності до ефективної діяльності навіть в кризових умовах. В кінцевому удосконалення механізму формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні неможливе без супутнього впровадження сучасних цифрових технологій та новацій у різні аспекти туристичної діяльності. Запропонований підхід дає можливість забезпечити сталий розвиток туристичної галузі, при цьому сприяючи економічному зростанню, соціальної інтеграції та екологічної безпеки.

ВИСНОВКИ

В роботі проведено ретельне дослідження сутності та змісту інноваційних стратегій розвитку туризму в Україні. Досягнуто ключову мету кваліфікаційної роботи, саме : оцінка сучасного стану, виявлення проблем та обґрунтування перспективних напрямів формування інноваційних стратегій розвитку туризму. В результаті, отримано наступні результати:

1. У першому розділі «Теоретичні аспекти формування інноваційної стратегії розвитку туризму» здійснено дослідження сутності та змісту розвитку туризму. Стратегія розвитку туризму є комплексним планом дій, спрямованим на довгострокове та стійке зростання туристичної галузі в певній країні чи регіоні. Вона включає визначення основних цілей, пріоритетів та напрямків розвитку, а також заходів, необхідних для досягнення цих цілей. Основною метою стратегії є підвищення конкурентоспроможності туристичного сектору, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури, покращення якості послуг та забезпечення екологічної та соціальної стійкості. Стратегія враховує аналіз поточного стану галузі, виявлення її сильних та слабких сторін, а також можливостей та загроз, що виникають у зовнішньому середовищі. Доведено, що саме розвиток туризму тісно пов'язаний із розвитком супутніх галузей, а саме: ресторанної сфери, транспортної галузі, готельного бізнесу, торговельного та розважального бізнесу. Збільшення попиту на туристичні послуги призводить до зростання попиту на супутні послуги: готельні, ресторани, розважальні, культурно-масові. Визначено сутнісні засади розвитку туризму. Охарактеризовано ключові особливості сталого розвитку у сфері туризму. Ключовими елементами стратегії розвитку туризму є розвиток інфраструктури (транспорт, житло, комунальні послуги), просування туристичних напрямків через маркетингові кампанії, впровадження інноваційних технологій для покращення туристичного досвіду, а також навчання та підвищення кваліфікації персоналу. Доведено, що економічний аспект туризму включає в себе не лише прибутки та вигоди від провадження

гостинно-рекреаційної діяльності, а й опосередковані ефекти. Охарактеризована економічні засади розвитку туризму. Описано засади впливу глобалізаційних тенденцій на розвиток туризму. Доведено, що процеси управління розвитком туризму вимагає застосування комплексного та продуманого підходу, в основі якого будуть лежати заходи стратегічного аналізу та планування, оцінки ефективності ключових туристичних заходів, а також адаптацію останніх до динамічних умов ринку. Доведено, що туризм відноситься до виду діяльності людства, чия історія розпочинається задовго до виникнення цивілізованого суспільства. Кожна історична епоха володіла певними елементами діяльності людини, що в тій чи іншій мірі відносилися до категорії туризму. Визначено й описано ключові засади стратегічного підходу до розвитку туризму. Представлено найбільш характерні відмінності між стратегічним й тактичним підходами до розвитку туризму. Охарактеризовано стратегічне планування розвитку туризму. Доведено, що в основі стратегічного підходу до розвитку туризму лежать заходи систематичного планування, активної участі всіх зацікавлених сторін, інтеграції інноваційних технологій та сучасних підходів до вирішення завдань, а також орієнтація на збереження історико-культурної та природної спадщини. Охарактеризовано потребу в інноваціях щодо розвитку туризму. Доведено, що процес впровадження інновацій включає в себе застосування комплексного підходу, який базується на принципах креативності, технологічного прогресу, орієнтацією на споживацькі вподобання та світові тенденції, такі як глобалізація, цифровізація, вектор екологічності, та інші.

2. У другому розділі «Оцінка стратегії розвитку туризму в Україні» здійснено аналіз стану розвитку туризму в Україні. Встановлено, що повномасштабна війна в Україні змінила життя суспільства за останні місяці. Війна внесла свої корективи у всі сфери життя населення, в тому числі в сектор туризму. Доведено, що важливою складовою процесу відновлення є підготовка та професійний розвиток кадрів. Українські освітні установи разом з приватним сектором активно працюють над підвищенням кваліфікації працівників

туристичної галузі, впроваджуючи спеціалізовані навчальні програми та тренінги, що дозволяє підвищити рівень обслуговування та впроваджувати інноваційні практики в туристичну діяльність. Охарактеризовано виклики воєнного стану для розвитку туризму в Україні. Визначено ключові можливості штучного інтелекту в контексті розвитку туризму в Україні. Доведено, що однією з ключових сфер інновацій є цифровізація туристичних послуг. Українські туристичні підприємства активно використовують онлайн-платформи для бронювання та продажу туристичних продуктів, що значно спрощує процес планування подорожей для туристів та підвищує ефективність роботи підприємств. Визначено інноваційні форми туризму в Україні. Виокремлено основні інновації в системі управління підприємствами туристичної діяльності. Доведено, що саме інновації у сфері безпеки також є важливим аспектом розвитку туризму в Україні. В умовах нових викликів та змін, забезпечення безпеки туристів стає пріоритетним завданням для всіх учасників галузі. Здійснено дослідження особливостей стратегічного планування розвитку туризму. Доведено, що в умовах післявоєнного відновлення стратегічне планування туризму в Україні акцентує увагу на реконструкції та модернізації туристичної інфраструктури, яка зазнала значних пошкоджень. Відновлення транспортних зв'язків, відновлення та модернізація готелів, ресторанів та інших об'єктів послуг є пріоритетними напрямками. Охарактеризовано засади переорієнтації на розвиток внутрішнього туризму в Україні. Доведено, що питання стратегічного планування туризму в Україні є складним та полівекторним, оскільки його реалізація неодмінно буде стикатись з проблемами та наслідками повномасштабного вторгнення.

3. У третьому розділі «Шляхи удосконалення формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні» визначено основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні. Встановлено, що основні загрози формуванню інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні є складним і багатогранним явищем, що виникає внаслідок сукупності внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на туристичну галузь. В

умовах воєнного стану та наслідків пандемії, ці загрози стають ще більш виразними та вимагають ретельного аналізу для розробки ефективних стратегічних рішень. Охарактеризовано вплив пандемії COVID-19 на формування стратегії розвитку туризму в Україні. Визначено яким чином впливають фінансові ризики на формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні. Доведено, що формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні стикається з численними загрозами, що виникають внаслідок воєнного стану, пандемії, фінансових обмежень, соціальних змін, технологічних викликів, регуляторних бар'єрів, культурних та екологічних аспектів, а також недостатньої координації між різними секторами. Визначено ключові причини використання цифрових технологій для інноваційного розвитку туризму в Україні. Охарактеризовано можливості мобільних додатків в інноваційному розвитку туризму. Сформовано механізм інтегрування цифрових технологій для реалізації інноваційної стратегії розвитку туризму. Визначено основні потреби в удосконаленні формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні. Доведено, що удосконалення формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні вимагає комплексного підходу, зосередженого на розвитку цифрової інфраструктури та технологій, а також на підвищенні кваліфікації та розвитку людського капіталу. Представлено механізм формування інноваційної стратегії розвитку туризму в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанова Л. В., Балабанова І. В., Холод В. В. Стратегічний маркетинг. Київ : Центр учб. літ., 2012. 612 с.
2. Білокінь О.С. Розвиток агротуризму як напрямку сільського розвитку. Агротуризм та регіональний розвиток. Тернопіль, 2020. С. 28–32.
3. Бойко І.М. Інноваційні підходи до управління туризмом *Економічні науки*. Київ, 2017. С. 45–48.
4. Борисенко В.М. Аналіз потенціалу внутрішнього туризму в Україні *Внутрішній туризм*. Харків, 2019. С. 10–14.
5. Босовська М.В. Концепція інтеграційного розвитку туристичних підприємств. *Економіка та держава*. 2015. №3. С.43-47.
6. Босовська М.В. Концепція інтеграційного розвитку туристичних підприємств. *Економіка та держава*. 2015. №3. С.43-47
7. Гаврилюк С.М. Управління туристичними ресурсами в умовах глобалізації. Глобальні процеси та туризм. Київ, 2021. С. 36–39.
8. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. *Регіональна економіка*. 1999. №2. С.172-178.
9. Гнатюк І.П. Стратегії розвитку культурно-історичного туризму. Міжнародний культурний туризм. Львів, 2021. С. 19–23.
10. Горбань О.П. Розвиток інфраструктури туризму в регіоні *Регіональний розвиток та туризм*. Львів, 2020. С. 21–25.
11. Грибова Д.В. Перспективні напрями державного регулювання соціального розвитку аграрної сфери *Економіка та держава*. Київ, 2015. С. 39–41.
12. Грибова Д.В. Перспективні напрями державного регулювання соціального розвитку аграрної сфери *Економіка та держава*. Київ, 2015. С. 39–41.
13. Гриневич Л. В., Белікова Н. В., Беккер М. Л. Наукові аспекти цілепокладання регіонального розвитку як складової територіального брендингу. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. С. 327–333

- 14.Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.11.2024)
- 15.Дмитренко М.Г. Перспективи розвитку спортивного туризму в Україні Спортивний туризм. Харків, 2019. С. 12–16.
- 16.Добриненко М.Т. Аналіз конкурентоспроможності українського туризму на світовому ринку *Міжнародна конкурентоспроможність*. Дніпро, 2018. С. 19–23.
- 17.Єгорова Н.В. Управління туристичними брендами в умовах конкуренції Туристичний маркетинг. Одеса, 2021. С. 25–29.
- 18.Заячківська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму. *Економічний аналіз*. 2010. № 7. С.407-410.
- 19.Іванова Н.А. Цифрові технології в стратегічному розвитку туризму *Сучасні технології в туризмі*. Львів, 2023. С. 40–43.
- 20.Іванунік В. О. Концепції оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів : навч. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2011. 84 с.
- 21.Кальченко С.В. Єременко Д.В. Напрями розвитку кадрового забезпечення туристичного бізнесу як складова регіональної економічної безпеки. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного*. 2020. №1 (41). С.78-84.
- 22.Кальченко С.В. Сучасні перспективи селянських домогосподарств. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 12 (150). С. 147 – 153.
- 23.Кальченко С.В., Демко В.С., Грибова Д.В. Стратегічні напрями розвитку туристичної галузі в Запорізькій області. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*.№ 1 (39) С. 115-121.
- 24.Касенкова К. В. Використання інструментів інтернет-маркетингу в сфері туризму. Перспективи розвитку територій: теорія та практика: зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 19-20 листоп. 2020 р. Харків, 2020 С. 53–55.
- 25.Касенкова К. В. Маркетингові аспекти управління підприємницькою діяльністю та готельно-ресторанного обслуговування. Традиції та інновації

- харчування туристів: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 10 жовтня 2019 р. Харків, 2019. С. 129–132.
26. Касенкова К. В. Організації з маркетингу дестинацій як інструмент розвитку територій. Інфраструктура ринку. Одеса: ПНДІЕІ, 2020. № 49. С. 19–22.
27. Кириленко Т. С. Маркетингові стратегії для розвитку екотуризму Екотуризм та сталий розвиток. Одеса, 2021. С. 30–34.
28. Климова О. С. Стратегії розвитку внутрішнього туризму в умовах пандемії COVID-19 Внутрішній туризм. Харків, 2021. С. 34–38.
29. Ковальчук О. В. Стратегічне планування розвитку туристичної галузі в Україні Туризм та економічний розвиток. Львів, 2018. С. 22–25.
30. Козак Л. В. Розвиток культурного туризму як інструмент міжкультурного діалогу Культурний обмін та туризм. Львів, 2022. С. 17–21.
31. Костюк В. С. Перспективи розвитку гастрономічного туризму в Україні Гастрономічний туризм. Харків, 2020. С. 27–31.
32. Кравченко Ю. Стратегії залучення іноземних туристів в Україні *Міжнародний туризм*. Київ, 2023. С. 16–20.
33. Кудла Н. Є. Л. В. Шляхи підвищення якості сільського туризму. *Економіка АПК*. 2012. № 5 С. 115–122.
34. Кузьменко А. І. Розвиток екотуризму як частина стратегії сталого розвитку *Туризм і екологія*. Одеса, 2022. С. 12–16.
35. Лаврентьєва Ю. А. Вплив цифровізації на розвиток туристичної галузі *Цифрові технології в туризмі*. Дніпро, 2023. С. 19–23.
36. Леонідова О. В. Використання цифрових платформ у просуванні туристичних напрямків *Цифровий маркетинг у туризмі*. Київ, 2023. С. 22–26.
37. Лисенко Г. Г. Сталий розвиток туризму як стратегічний напрямок економіки України *Екологічний туризм*. Київ, 2022. С. 29–32.
38. Литвиненко О. М. Розвиток туристичних маршрутів в Україні *Інноваційні підходи в туризмі*. Київ, 2023. С. 33–37.

- 39.Лобанова В. А., Бунтова Н. В. Використання сучасної концепції бенчмаркінгу при формуванні іміджу підприємств туризму та готельноресторанного бізнесу. *Економічний часопис ХХІ*. 2012. № 7-8. С. 64–67.
- 40.Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.
- 41.Марченко Ю.І. Розвиток міського екотуризму в умовах урбанізації *Урбаністичний туризм*. Київ, 2022. С. 30–34.
- 42.Матвієнко С.І. Стратегії розвитку міського туризму *Міський туризм*. Київ, 2021. С. 27–31.
- 43.Мельник Т.А. Роль державної політики у розвитку туризму та інвестиційні перспективи *Туристичний бізнес*. Одеса, 2020. С. 50–53.
- 44.Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с
- 45.Отенко І. П., Куценко К. І., Касенкова К. В. Теоретичне підґрунтя розвитку стратегічного інструментарію маркетингової діяльності підприємства. *Наука і Studia. Przemysł: Wydawnictwa Sp. z o.o.*, 2020. С. 3–12.
- 46.Панасюк Р.К. Роль державних програм у підтримці туристичної індустрії *Державне регулювання туризму*. Тернопіль, 2020. С. 22–26.
- 47.Петренко В.С. Маркетингові стратегії у сфері туризму: сучасні тенденції та перспективи *Маркетинг в туризмі*. Дніпро, 2021. С. 18–21.
- 48.Погуда Н.В., Примак Т.Ю., Івченко Л.О. Дослідження чутливості туристичних потоків до впливу світових та локальних факторів. *Вчені записки ТНУ. Серія Економіка і управління*. Т. 31 (70). № 2. 2020. С. 124-132.
- 49.Полюга В.О., Полюга Д.М. Екотуризм як фактор сталого розвитку Карпат. *Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій. Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф.* 2006. Львів. С. 112-115.
- 50.Рибак А.І. Управління зацікавленими сторонами в проектному менеджменті: монографія. Одеса.:ОДАБА, 2017. 145 с.

- 51.Ринейська Л. С. Туризм як перспективна галузь сучасного міжнародного бізнесу. ПолтНТУ. *Економіка і регіон*. 2009. № 1(20). С. 90-93
- 52.Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / В. Г. Герасименко та ін. ; ред. В. Г. Герасименко. Одеса : Астропринт, 2013. 334 с.
- 53.Романенко П.В. Перспективи розвитку агротуризму в Україні *Агротуризм та його розвиток*. Тернопіль, 2019. С. 27–30.
- 54.Сидоренко Л.П. Аналіз міжнародних стратегій розвитку туризму та їх застосування в Україні *Міжнародний туризм*. Харків, 2019. С. 33–37.
- 55.Соколова Т.М. Розвиток екотуризму в умовах змін клімату *Екологічний туризм*. Одеса, 2022. С. 14–18.
- 56.Соловійов Д. І. Вдосконалення понятійного апарату теоретичного забезпечення функціонування туристичної сфери. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 4(16). С. 82-88
- 57.Соловійова І.В. Інноваційні технології в управлінні туристичними потоками *Інновації в туризмі*. Київ, 2022. С. 14–18.
- 58.Старостін В.П. Економічний ефект від розвитку туризму в Україні *Економіка та туризм*. Львів, 2018. С. 35–39.
- 59.Ткаченко Ю.Б. Соціально-економічний вплив розвитку туризму на місцеві громади *Соціальні аспекти туризму*. Харків, 2020. С. 15–19.
- 60.Турчаніна І.І. Впровадження сталих практик у туристичній галузі *Стійкий туризм*. Дніпро, 2022. С. 18–22.
- 61.Федорова Е.В. Інтеграція культурних ресурсів у стратегію розвитку туризму *Культурний туризм*. Львів, 2023. С. 24–28.
- 62.Філіпчук А.Д. Стратегії розвитку рекреаційних зон *Рекреація та туризм*. Київ, 2023. С. 20–24.
- 63.Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2007. 312 с
- 64.Шилепницький П.І., Михайлина Д.Г. Державна пріоритетність туризму як ключова детермінанта його глобальної конкурентоспроможності *Науковий вісник Чернівецького університету* 2015 Вип. 750 Економіка С.15- 19

- 65.Петрук А.Н. Інтеграція традиційних ремесел у туристичний продукт *Культурні ресурси та туризм*. Тернопіль, 2019. С. 16–20.
- 66.Шевченко Л.М. Аналіз конкурентних переваг українських туристичних напрямків *Міжнародна конкурентоспроможність*. Дніпро, 2021. С. 25–29.
- 67.Бондаренко С.К. Розвиток спортивного туризму як драйвер економічного зростання *Спортивний туризм*. Львів, 2023. С. 18–22.
- 68.Іванчук Р.Г. Використання соціальних мереж для просування туристичних послуг *Соціальні медіа в туризмі*. Київ, 2020. С. 20–24.
- 69.Кравчук О.Д. Стратегії залучення внутрішнього туризму в посткризовий період *Внутрішній туризм*. Одеса, 2022. С. 12–16.
- 70.Миронюк Е.В. Розвиток агротуризму як складової стратегії сільського розвитку *Агротуризм та регіональний розвиток*. Харків, 2021. С. 28–32.

ДОДАТОК А

Державна карта стратегічного розвитку туризму у поствоєнному відновленні

ДОДАТОК Б

Стратегічна робота туристичної сфери в умовах повномасштабного вторгнення

ТУРИСТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНИ

ЦЕНТР

ВІННИЦЬКА
м. Вінниця
(вул. Сергія Зулінського, 9)
м. Вінниця
(вул. Соборна, 89)
м. Хмільник
м. Тульчин

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА

м. Дніпро
м. Кам'янське
смт Покровське

КИРОВОГРАДСЬКА

м. Кропивницький
м. Олександрія
м. Долинська
с. Катеринівка
смт Компанівка
м. Світловодськ

ПОЛТАВСЬКА

м. Полтава
(вул. Шведська Могила, 5)
м. Полтава
(майдан Незалежності, 5)
смт Опішня
м. Лубни
смт Диканька
м. Кременчук

ЧЕРКАСЬКА

м. Черкаси
м. Канів
м. Умань

СХІД

ХАРКІВСЬКА
м. Харків

ЗАХІД**ВОЛИНСЬКА**

м. Володимир
м. Луцьк
с. Жидичин

ЗАКАРПАТСЬКА

с. Ужок
с. Стужиця
с. Гукливий
смт Чинадієво
с. Негровець
м. Перечин

м. Рахів
(вул. Красне плесо, 77)
м. Рахів
(вул. Вербник, б/н)
смт Ясіня

ЛЬВІВСЬКА

м. Тячів
с. Терново
с. Мала Уголька
м. Мукачєво
м. Ужгород
(пл. Народна, 4)
м. Ужгород
(вул. Духновича, 3)
м. Хуст

ІВ.-ФРАНКІВСЬКА

м. Івано-Франківськ
м. Коломия
с. Вигода
м. Косів
м. Галич
с. Поляниця

ЛЬВІВСЬКА

м. Львів (пл. Ринок, 1)
м. Львів (вул. Руська, 20)
м. Львів (пл. Двірцева)
м. Львів
(вул. Любінська, 168)
м. Жовква
м. Борислав
м. Трускавець
м. Самбір
м. Дрогобич

РІВНЕНСЬКА

м. Острог
м. Дубно

ТЕРНОПІЛЬСЬКА

м. Тернопіль
м. Теребовля
м. Чортків
м. Заліщики

ХМЕЛЬНИЦЬКА

м. Хмельницький
смт Чорний Острів
м. Кам'янець-Подільський
м. Дунаївці

ЧЕРНІВЕЦЬКА

м. Чернівці

ПІВДЕНЬ**ЗАПОРІЗЬКА**

м. Запоріжжя

МИКОЛАЇВСЬКА

м. Миколаїв

ОДЕСЬКА

м. Одеса
м. Білявка

ПІВНІЧ**ЖИТОМИРСЬКА**

м. Бердичів
(пл. Центральна, 1)
м. Бердичів
(вул. Вінницька, 10)
м. Коростень

КИЇВСЬКА

м. Київ
(вул. Хрещатик, 36)
м. Київ
(вул. Терещенківська, 9)
м. Переяслав
с. Гатне
м. Славутич

СУМСЬКА

м. Конотоп
смт Недригайлів
м. Середина-Буда

ЧЕРНІГІВСЬКА

м. Чернігів
(вул. Коцюбинського, 70)
м. Чернігів
(вул. Шевченка, 9)
смт Короп

